

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΜΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

ΤΙΤΛΟΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

"Συγκριτική Μελέτη του Ασφαλιστικού και Συνταξιοδοτικού Συστήματος σε Ελλάδα και Μεγάλη Βρετανία: Διαφορές και ομοιότητες στις δύο χώρες: Εργατικό Δυναμικό, Παραγωγική Ηλικία και Συνταξιοδοτικές Παροχές"

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ:ΧΑΤΖΗΓΕΡΑΚΟΥΔΗ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:ΚΙΟΧΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2018

Πίνακας περιεχομένων

<i>Κεφάλαιο 1 Εισαγωγή</i>	<i>2</i>
<i>Κεφάλαιο 2 - Ελλάδα μικρή ιστορική ανάδρομη και το σήμερα</i>	<i>4</i>
2.1 Κύρια συνταξιοδοτική παροχή	10
2.1.1 Επίδομα κοινωνικής αλληλεγγύης συνταξιούχων	13
2.2 Οι πρόσφατες μεταρρυθμίσεις του συνταξιοδοτικού συστήματος που περιλαμβάνονται στις διατάξεις	14
2.2.1 Κύρια συνταξιοδοτική παροχή	14
2.1.2 Επικουρικές συντάξεις	20
<i>Κεφάλαιο 3 Μεγάλη Βρετανία</i>	<i>22</i>
3.1 στον πληθυσμό των νοικοκυριών και προβλέψεις	22
3.2 Πληθυσμός σε παραγωγική ηλικία	23
3.3.1 Νέοι άνθρωποι	26
3.4 Πληθυσμός σε ηλικία εργασίας	27
3.5 Τάσεις στα ποσοστά δραστηριότητας και προβλέψεις	29
3.6 Γυναίκες σε παραγωγική ηλικία	31
3.7 Άνδρες ηλικίας 50 ετών και άνω	32
3.9 Γυναίκες ηλικίας 50 ετών και άνω	34
3.10 Νεαροί άνδρες	35
3.11 Νεαρές γυναίκες	36
3.12 Προβλέψεις για το εργατικό δυναμικό	37
3.13 Προβλέψεις συνολικών ποσοστών οικονομικής δραστηριότητας	44
<i>Κεφάλαιο 4 Τα μέτρα που εφαρμόστηκαν τη περίοδο της κρίσης</i>	<i>48</i>
<i>Συμπεράσματα</i>	<i>51</i>
<i>Βιβλιογραφία</i>	<i>53</i>

Κεφάλαιο 1 Εισαγωγή

Οι δημόσιες συντάξεις στην Ελλάδα έχουν σχεδιαστεί για να παρέχουν εισοδήματα στους Έλληνες συνταξιούχους μετά την αποχώρησή τους από την εργασία τους. Επί δεκαετίες, οι συντάξεις στην Ελλάδα ήταν γνωστές μεταξύ των πιο γενναιόδωρων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, επιτρέποντας σε πολλούς συνταξιούχους να συνταξιοδοτούνται νωρίτερα από άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Αυτό σημείωσε μεγάλη επιβάρυνση για τα δημόσια οικονομικά της Ελλάδας (σε συνδυασμό με τη γήρανση του εργατικού δυναμικού) Το ελληνικό κράτος είναι όλο και πιο ευάλωτο στις εξωτερικές οικονομικές κρίσεις, με αποκορύφωμα την ύφεση λόγω της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008 και της επακόλουθης κρίσης του ευρωπαϊκού χρέους. Αυτή η σειρά κρίσεων έχει αναγκάσει την ελληνική κυβέρνηση να εφαρμόσει οικονομικές μεταρρυθμίσεις που αποσκοπούν στην αναδιάρθρωση του συνταξιοδοτικού συστήματος και την εξάλειψη των ανεπαρκειών στο εσωτερικό της.

Μέτρα στα ελληνικά πακέτα λιτότητας που επιβάλλονται στους Έλληνες πολίτες από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα έχουν επιτύχει κάποια επιτυχία στη μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος. σοβαρές διακλαδώσεις για το βιοτικό επίπεδο στην Ελλάδα, οι οποίες παρατηρήθηκαν απότομη πτώση από την αρχή της κρίσης.

Ενώ η Ελλάδα έχει δώσει ιστορικά γενναιόδωρες συντάξεις σε ηλικίες πρόωρης συνταξιοδότησης σε σύγκριση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, έχει επίσης ιστορικά υποφέρει από άνιση κατανομή συντάξεων και κοινωνικών παροχών με ήδη καλά καταβαλλόμενους εργαζόμενους που έχουν ένα σημαντικό πλεονέκτημα. Πριν από την οικονομική κρίση το 2008 ο κοινωνικός πλούτος η ανακατανομή βοήθησε κυρίως τους συνταξιούχους και τα προγράμματα κοινωνικής ασφάλισης, ενώ οι οικογένειες χαμηλού εισοδήματος έλαβαν λιγότερο από το 10% των διαθέσιμων παροχών σε χρήμα. Δεδομένου ότι οι συνταξιοδοτικές μεταρρυθμίσεις του 2010 έθεσαν πρόσθετο οικονομικό βάρος στις φτωχές και γηράσκουσες δημογραφικές ομάδες, το πλήρες πεδίο εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων δεν μπορούσε να εφαρμοστεί λόγω του φόβου για περαιτέρω αποκλεισμό και φτώχεια. Η συνταξιοδοτική μεταρρύθμιση της Ελλάδας το 2016 προοριζόταν εν μέρει για την αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων και ορισμένοι αναλυτές προβλέπουν ότι άνοιξε

το δρόμο για περαιτέρω μεταρρυθμίσεις στο εγγύς μέλλον σε συνδυασμό με την έξοδο από τα μνημόνια .

Πρόκειται ουσιαστικά να γίνει περαιτέρω ανάπτυξη μεταξύ των χωρών της Ελλάδας και του Ηνωμένου Βασιλείου. Πιο συγκεκριμένα θα γίνει αναφορά στις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ των δύο κρατών

Κεφάλαιο 2 - Ελλάδα μικρή ιστορική ανάδρομη και το σήμερα

Το ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα περιλαμβάνει:

- Κύρια συνταξιοδοτική παροχή - περιλαμβάνει 6 ταμεία κοινωνικής ασφάλισης, τα οποία καλύπτουν υποχρεωτικά τους μισθωτούς και τους μη μισθωτούς που είναι ομαδοποιημένοι σε ορισμένα επαγγέλματα.
- Επικουρική σύνταξη - περιλαμβάνει ένα κύριο ασφαλιστικό ταμείο το οποίο καλύπτει την πλειοψηφία των ασφαλισμένων.
- Επίδομα κοινωνικής αλληλεγγύης συνταξιούχων (ΕΚΑΣ), πρόκειται για παροχή που τεκμηριώνεται ως προς το εισόδημα και καλύπτει τους κατοίκους της Ελλάδας που έχουν χαμηλό εισόδημα (ILO/ISSA,1999).

Ο Πίνακας I παρουσιάζει τα κύρια και τα επικουρικά συνταξιοδοτικά ταμεία ανά επάγγελμα.

ΠΙΝΑΚΑΣ Ι			
Αντιστοιχία κύριων και επικουρικών συνταξιοδοτικών ταμείων			
	Κύριο Ταμείο Επικουρικό Ταμείο		Επάγγελμα
		Υπάλληλοι του ιδιωτικού τομέα	
I.	ΙΚΑ-ΕΤΑΜ ΤΑΠ-ΔΕΗ	Υπάλληλοι της δημόσιας επιχείρησης ηλεκτρισμού	ΕΤΕΑ (Ιδιωτικοί και δημόσιοι υπάλληλοι)
I.a.		Δημόσιοι υπάλληλοι	
II.	Δημόσιος Τομέας		ΜΤΠΥ
		Πυροσβέστες-Αστυνομικοί- Πολεμική Αεροπορία-Στρατός- Πολεμικό Ναυτικό	ΜΤΣ, ΜΤΝ, ΜΤΑ, ΤΕΑΠΑΣΑ
III.	ΟΑΕΕ	Αυτοαπασχολούμενοι	ΟΑΕΕ (σε εθελοντική βάση)
IV.	ΟΓΑ	Εργαζόμενοι στον γεωργικό τομέα	-
V.	ΕΤΑΑ	Δικηγόροι-Μηχανικοί- Συμβολαιογράφοι -ιατροί	ΕΤΑΑ - ΕΤΑΠ-
VI.	ΕΤΑΠ-	Εργαζόμενοι στα ΜΜΕ Ναυτικοί	ΜΜΕ
VII.	ΜΜΕ		NAT
	NAT		

Στο παραπάνω πίνακα παρουσιάζονται τα κύρια και τα επικουρικά συνταξιοδοτικά ταμεία ανά επάγγελμα. Στα κύρια ταμεία ΙΚΑ-ΕΤΑΜ ανήκουν οι υπάλληλοι του ιδιωτικού τομέα και οι υπάλληλοι της δημόσιας επιχείρησης ηλεκτρισμού Δημόσιοι υπάλληλοι με επικουρικό ταμείο το ΕΤΕΑ. Στο Δημόσιο Τομέα ανήκουν οι Πυροσβέστες-Αστυνομικοί-Πολεμική Αεροπορία-Στρατός-Πολεμικό Ναυτικό με επικουρικά ταμεία τα ΜΤΣ, ΜΤΝ, ΜΤΑ, ΤΕΑΠΑΣΑ. Στον ΟΑΕΕ και ΟΓΑ ανήκουν οι Αυτοαπασχολούμενοι Εργαζόμενοι στον γεωργικό τομέα με επικουρικό ταμείο το ΟΑΕΕ. Στα ΕΤΑΑ ΕΤΑΠ-ΜΜΕ ανήκουν οι Δικηγόροι-Μηχανικοί-συμβολαιογράφοι -ιατροί Εργαζόμενοι στα ΜΜΕ Ναυτικοί NAT με επικουρικό ταμείο του NAT

Σημειώνεται ότι τα κύρια συνταξιοδοτικά συστήματα του ΤΑΠ-ΟΤΕ και των τραπεζών συγχωνεύθηκαν με το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ.

Ο πίνακας 1α παρακάτω παρουσιάζει την εξέλιξη της νόμιμης ηλικίας συνταξιοδότησης, την νωρίτερη ηλικία συνταξιοδότησης και τις κυρώσεις για πρόωρη συνταξιοδότηση κατά την περίοδο 2013-2060.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1α			2013	2020	2030	2040	2050	2060
Νόμιμη ηλικία συνταξιοδότησης, νωρίτερη ηλικία συνταξιοδότησης και ποινές για πρόωρη συνταξιοδότηση								
	Νόμιμη συνταξιοδότησης	ηλικία	67	67	67+	67+	67+	67+
Άνδρες – με εισφορές 20 ετών	νωρίτερη συνταξιοδότησης	ηλικία	62	62	62+	62+	62+	67+
	κυρώσεις σε περίπτωση πρόωρης συνταξιοδότησης		1/20	1/20	1/20	1/20	1/20	1/20
			0	0	0	0	0	0
Άνδρες – με εισφορές 40 ετών	Νόμιμη συνταξιοδότησης	ηλικία	62	62	62+	62+	62+	62+
	νωρίτερη συνταξιοδότησης	ηλικία	-	-	-	-	-	-

	κυρώσεις σε περίπτωση πρόωρης συνταξιοδότησης	-	-	-	-	-	-
	Νόμιμη ηλικία συνταξιοδότησης	62	67	67+	67+	67+	67+
		62	62	62+	62+	62+	62+
Γυναίκες – με εισφορές 20 ετών	νωρίτερη ηλικία συνταξιοδότησης	1/20	1/20	1/20	1/20	1/20	1/20
	κυρώσεις σε περίπτωση πρόωρης συνταξιοδότησης	0	0	0	0	0	0
	Νόμιμη ηλικία συνταξιοδότησης	62	62	62+	62+	62+	62+
Γυναίκες – με εισφορές 40 ετών	νωρίτερη ηλικία συνταξιοδότησης	-	-	-	-	-	-
	κυρώσεις σε περίπτωση πρόωρης συνταξιοδότησης	-	-	-	-	-	-

Ο παραπάνω πίνακας δείχνει τη νόμιμη ηλικία συνταξιοδότησης, και ποινές για πρόωρη συνταξιοδότηση από το 2013 μέχρι το 20160 τα ποσοστά μένουν σχεδόν τα ίδια με μερικές αυξήσεις στα όρια ηλικίας από τα 62 στα 67 έτη.

Σύμφωνα με την πρόσφατη νομοθεσία, τα όρια ηλικίας θα επαναπροσδιορίζονται σύμφωνα με την μεταβολή του προσδόκιμου ζωής του πληθυσμού της χώρας με την ηλικία των 65 ετών ως σημείο αναφοράς. Αυτό θα αρχίσει να ισχύει από 1/1/2021 και κατά την πρώτη εφαρμογή θα ληφθεί υπόψη

η αλλαγή εντός της δεκαετούς περιόδου 2010-2020.

Εάν υλοποιηθούν οι εκτιμήσεις σχετικά με την μεταβολή του προσδόκιμου ζωής του πληθυσμού, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του «Eurotop 2013», ο πίνακας 1α θα αναθεωρηθεί ως εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 1β		2013	2020	2030	2040	2050	2060
Νόμιμη ηλικία συνταξιοδότησης, νωρίτερη ηλικία συνταξιοδότησης και ποινές για πρόωρη συνταξιοδότηση*							
Άνδρες – με εισφορές 20 ετών	Νόμιμη ηλικία 67	67	69,0	69,9	70,8	71,9	
	νωρίτερη ηλικία 62	62	64,0	64,9	65,8	66,9	
	1/20 σε περίπτωση πρόωρης συνταξιοδότησης	1/20	1/20	1/20	1/20	1/20	1/20
	0	0	0	0	0	0	0
	Νόμιμη ηλικία 62	62	64,0	64,9	65,8	66,9	
Άνδρες – με εισφορές 40 ετών	νωρίτερη ηλικία -	-	-	-	-	-	-
	1/20 σε περίπτωση πρόωρης συνταξιοδότησης	1/20	1/20	1/20	1/20	1/20	1/20
	-	-	-	-	-	-	-

	Νόμιμη συνταξιοδότησης	ηλικία 67	67	69,0	69,9	70,8	71,9
Γυναίκες με εισφορές 20 ετών	– νωρίτερη συνταξιοδότησης	ηλικία 62	62	64,0	64,9	65,8	66,9
	κυρώσεις σε περίπτωση πρόωρης συνταξιοδότησης	1/20	1/20	1/20	1/20	1/20	1/20
		0	0	0	0	0	0
Γυναίκες με εισφορές 40 ετών	– Νόμιμη συνταξιοδότησης νωρίτερη συνταξιοδότησης	ηλικία 62 ηλικία -	62 -	64,0 -	64,9 -	65,8 -	66,9 -
	κυρώσεις σε περίπτωση πρόωρης συνταξιοδότησης	-	-	-	-	-	-

* Υπολογισμός σύμφωνα με τις εκτιμήσεις για το προσδόκιμο ζωής του «Europop 2013»

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα ο νέος νόμος αύξησε σημαντικά την ηλικία συνταξιοδότησης με: α) την ενοποίηση των ορίων ηλικίας για τους άνδρες και τις γυναίκες, β) την επιβολή μεγαλύτερων προαπαιτούμενων επαγγελματικής σταδιοδρομίας και γ) την εισαγωγή του παράγοντα του προσδόκιμου επιβίωσης (Ageing Projections Exercise 2012).

Μια σύντομη περιγραφή του συστήματος κοινωνικών συντάξεων δίνεται παρακάτω.

2.1 Κύρια συνταξιοδοτική παροχή

Οι σημαντικότεροι νόμοι για το κοινωνικό συνταξιοδοτικό σύστημα πριν από την τελευταία μεταρρύθμιση ήταν οι εξής: 2084/1992, 3029/2002 και 3655/2008. Για όλους τους ασφαλισμένους που εργάζονταν για πρώτη φορά μετά το 1992, εισήχθη ο ενιαίος τύπος σύνταξης και ηλικιών συνταξιοδότησης (εξίσωση για άνδρες και γυναίκες).

Τον Ιούλιο του 2010, το ελληνικό κοινοβούλιο ενέκρινε μια συνολική μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος με ισχύ από 1/1/2015. Το νέο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης που θεσπίστηκε με τους νόμους 3863/2010 και 3865/2010 αποτελεί την σημαντικότερη μεταρρύθμιση τα τελευταία χρόνια.

Αυτή η μεταρρύθμιση εισήγαγε ένα νέο, διαφανές σύστημα για την ενίσχυση της σχέσης μεταξύ των εισφορών και των παροχών, την αύξηση των ηλικιών συνταξιοδότησης, την εφαρμογή ενιαίας μεθόδου υπολογισμού των συντάξεων μεταξύ όλων των συνταξιοδοτικών καθεστώτων (με ελάχιστες εξαιρέσεις όσον αφορά στον πληθυσμό) και την μείωση της γενναιοδωρίας των παροχών. Ταυτόχρονα, η μεταρρύθμιση αυτή οδηγεί σε σημαντική και ουσιαστική διόρθωση της χρηματοοικονομικής πορείας του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης. Τα νέα μέτρα ισχύουν για τον δημόσιο τομέα και όλα τα κύρια ασφαλιστικά ταμεία εκτός από την ΟΓΑ.

Τα βασικά στοιχεία για την κύρια συνταξιοδοτική παροχή είναι:

α) Η εισαγωγή βασικής σύνταξης στα 360€/μήνα (12 ετήσιες πληρωμές). Για όσους έχουν εισφορές για λιγότερα από 15 έτη και συνεπώς δεν είναι επιλέξιμοι για ανταποδοτική σύνταξη, η βασική σύνταξη υπολογίζεται με βάση τα μέσα διαβίωσης και παρέχει ένα σημαντικό κοινωνικό δίκτυ ασφαλείας.

β) Το σύστημα εισάγει ποσοστά προσαύξησης με το ίδιο προφίλ για όλους τους εργαζόμενους που εξαρτώνται μόνο από την διάρκεια του επαγγέλματός τους (που κυμαίνεται από 0,8 έως 1,5 τοις εκατό των αποδοχών). Τα νέα ποσοστά προσαύξησης είναι σημαντικά χαμηλότερα από αυτά του παλαιού συστήματος (κυμαίνονται από 2 έως 3%). Γενικά το νέο σύστημα είναι λιγότερο γενναιοδωρο

από το προηγούμενο. Πιο συγκεκριμένα, το σύστημα αυτό είναι λιγότερο γενναιόδωρο για τα άτομα μεσαίου και υψηλού μισθού, αλλά εξακολουθεί να παραμένει γενναιόδωρο για άτομα με χαμηλό μισθό. Ο βασικός παράγοντας είναι η ανακατανομή ενός μέρους του οικονομικού οφέλους που αποκομίζεται από τα άτομα μεσαίου και υψηλού μισθού στους χαμηλόμισθους.

γ) Η πλήρης εισφοροδοτική περίοδος ορίζεται ως 40 έτη.

δ) Από το 2021, οι ελάχιστες και νόμιμες ηλικίες συνταξιοδότησης θα προσαρμόζονται σύμφωνα με τις αλλαγές στο προσδόκιμο ζωής κάθε τρία χρόνια.

ε) Η τιμαριθμική αναπροσαρμογή των παροχών είναι ίση με το ελάχιστο ΔTK και το άθροισμα του 50% του ΔTK και του 50% του ΑΕΠ [ελάχιστο (50% αύξηση του ΑΕΠ + 50% ΔTK, ΔTK)].

ζ) Τα συνταξιοδοτικά κέρδη υπολογίζονται βάσει του ιστορικού πλήρους κέρδους. Ο μηχανισμός αξιοποίησης για τον υπολογισμό των συνταξιοδοτικών αποδοχών βασίζεται στην μεταβολή του δείκτη τιμών καταναλωτή και του επιτοκίου λήξης.

η) Η νομοθεσία του 2010 καθόρισε μία ενιαία νόμιμη ηλικία συνταξιοδότησης για όλους. Και η ελάχιστη ηλικία συνταξιοδότησης καθορίστηκε στα 60 έτη. Το 2012, με νέο νόμο, τα ανώτατα όρια ηλικίας αυξήθηκαν περαιτέρω κατά δύο έτη (60-62 και 65-67).

θ) Η νομοθεσία περιλαμβάνει ρήτρα βιωσιμότητας, η οποία ορίζει ότι αν οι μακροπρόθεσμες προβλέψεις δείξουν ότι η αύξηση των δημοσίων δαπανών για συντάξεις μεταξύ 2009 και 2060 θα είναι πάνω από 2,5 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, τότε οι σχετικές παράμετροι του συνταξιοδοτικού συστήματος θα αλλάξουν για να φέρουν την αύξηση της δαπάνης κάτω από το στοχευόμενο όριο.

Οι νόμοι 4093/2012 και 4302/2014 αύξησαν την ηλικία συνταξιοδότησης από 60 σε 62 και από 65 σε 67 για ολόκληρο το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης.

Τα κύρια συνταξιοδοτικά συστήματα χρηματοδοτούνται από τις εργοδοτικές εισφορές και τις εισφορές των μισθωτών και από κρατικές εισφορές.

Επικουρική σύνταξη

Η επικουρική σύνταξη άρχισε να διαμορφώνεται στην δεκαετία του 1930, βάσει της νομοθεσίας της κύριας συνταξιοδοτικής παροχής που είχε ήδη τεθεί σε ισχύ. Οι υπάλληλοι πολλών διαφορετικών επαγγελματιών και εταιριών ίδρυσαν αρκετά επικουρικά ταμεία για να τροποποιήσουν τα εισοδήματα που θα δικαιούνταν στο μέλλον καθώς και το συνταξιοδοτικό τους καθεστώς. Δημιουργήθηκε επομένως ένας μακρύς κατάλογος επικουρικών ταμείων στον οποίο συνεισέφεραν διακεκριμένες ομάδες εργαζομένων, όπως ηλεκτρολόγοι, αρτοποιοί, εργαζόμενοι σε τράπεζες. Από το 1983 η επικουρική σύνταξη επεκτάθηκε στην πλειοψηφία των εργαζομένων (European Commission, 2015)

Παρ' όλα αυτά, η ανασυγκρότηση της επικουρικής σύνταξης προέβαλε την ανάγκη να μειωθεί δραστικά ο αριθμός των επικουρικών συνταξιοδοτικών ταμείων, ώστε να μπορούν να οργανωθούν και να διαχειρίζονται καλύτερα και να παρακολουθούνται οικονομικά. Αρχικά, το 1992 η νομοθεσία ενοποίησε τον συνταξιοδοτικό τύπο υπολογισμού για όλους τους νέους ασφαλισμένους από την 1/1/1993, δεδομένου ότι κάθε ταμείο είχε τις δικές του παροχές μέχρι τότε. Ο νόμος 3655/2008 συγχώνευσε και ενσωμάτωσε πολλά από αυτά τα ταμεία σε νεοσυσταθέντα, ανάλογα με το είδος των επαγγελματιών του ασφαλισμένου πληθυσμού τους.

Τον Φεβρουάριο του 2012, το Κοινοβούλιο ενέκρινε την μεταρρύθμιση του επικουρικού συνταξιοδοτικού συστήματος με τον νόμο 4052/2012, ο οποίος δημιούργησε ένα ενιαίο επικουρικό ταμείο συντάξεων που αποσκοπούσε στην ενσωμάτωση όλων των ταμείων των εργαζομένων και εισήγαγε ένα διανεμητικό σύστημα με καθορισμένες εισφορές.

Η επικουρική συνταξιοδοτική παροχή λειτουργεί παράλληλα με την κύρια συνταξιοδοτική παροχή και είναι υποχρεωτική για τους περισσότερους. Η πρώτη

χρηματοδοτείται ξεχωριστά από την κύρια σύνταξη τόσο από τον εργοδότη όσο και από τον εργαζόμενο. Απονέμεται υπό την προϋπόθεση ότι ο εργαζόμενος θα λάβει κύρια σύνταξη.

2.1.1 Επίδομα κοινωνικής αλληλεγγύης συνταξιούχων

Οποιοσδήποτε συνταξιούχος ηλικίας 65 ετών και άνω, ο οποίος διαμένει νόμιμα στην Ελλάδα, δικαιούται επίδομα κοινωνικής αλληλεγγύης (ΕΚΑΣ), εφόσον πληροί τα ακόλουθα οικονομικά κριτήρια:

- Το συνολικό καθαρό ετήσιο εισόδημα από συντάξεις δεν πρέπει να υπερβαίνει τα 8.472,09€.
- Το συνολικό ετήσιο φορολογητέο εισόδημα δεν πρέπει να υπερβαίνει τα 9.884,11€.
- Το συνολικό ετήσιο οικογενειακό εισόδημα δεν πρέπει να υπερβαίνει τα 15.380,90€.

Το ποσό του επιδόματος που καταβάλλεται ανά μήνα είναι 230,00€ με καθαρό εισόδημα έως € 7.715,65€, 172,50€ με καθαρό εισόδημα από 7.715,66€ έως 8.018,26€, 115,00€ με καθαρό εισόδημα από 8.018,27€ έως 8.219,93€, 57,50€ με καθαρό εισόδημα από 8,219,94€ έως 8,472,09€.

Χορηγείται ποσό 30,00€ μηνιαίως με τους ακόλουθους ειδικούς όρους εισοδήματος:

- το συνολικό καθαρό ετήσιο εισόδημα από τις συντάξεις πρέπει να κυμαίνεται από 8.472,10€ έως 9.200,00€.
- το συνολικό ετήσιο φορολογητέο εισόδημα δεν πρέπει να υπερβαίνει τα 9.884,11€.
- το συνολικό ετήσιο οικογενειακό εισόδημα δεν πρέπει να υπερβαίνει τα 13.500,00€

- Το συνολικό καθαρό μηνιαίο εισόδημα από συντάξεις δεν πρέπει να υπερβαίνει τα 850,00€.

Σε κάθε περίπτωση μειωμένης σύνταξης γήρατος και αναπηρίας, τα παραπάνω ποσά του ΕΚΑΣ μειώνονται κατά 1/3.

2.2 Οι πρόσφατες μεταρρυθμίσεις του συνταξιοδοτικού συστήματος που περιλαμβάνονται στις διατάξεις

Περιλαμβάνονται όλες οι πρόσφατες μεταρρυθμίσεις.

2.2.1 Κύρια συνταξιοδοτική παροχή

Μία περίληψη των βασικών διατάξεων της νέας νομοθεσίας (νόμοι 3863/2010, 3865/2010, 3986/2011, 4024/2011, 4051/2012, 4093/2012 και 4302/2014), που εφαρμόζεται σε όλα τα βασικά συνταξιοδοτικά συστήματα, παρέχεται παρακάτω.

Το ποσό της σύνταξης αποτελείται από δύο μέρη:

Βασικό τμήμα σύνταξης: Το ποσό της σύνταξης που δεν αντιστοιχεί στις ασφαλιστικές εισφορές θα χορηγηθεί από 1/1/2015, με τα έτη υπηρεσίας να συσσωρεύονται από 1/1/2011. Η πλήρης μηνιαία σύνταξη (12 φορές τον χρόνο) είναι το κατ' αποκοπή ποσό των 360,00€ το 2010 και καταβάλλεται στις περιπτώσεις καθιέρωσης συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων. Η απαίτηση είναι 35 έτη μόνιμης διαμονής στην Ελλάδα μεταξύ 15 και 67 ετών. Όταν δεν έχουν συγκεντρωθεί επαρκώς ή καθόλου συνταξιοδοτικά δικαιώματα κατά την διάρκεια της επαγγελματικής του ζωής, ο ιδιώτης δικαιούται το βασικό ποσό σύνταξης με βάση τα εισοδήματά του, πληρωτέο 12 φορές ανά έτος, στην νόμιμη ηλικία συνταξιοδότησεως.

Αναλογικό τμήμα σύνταξης: Το ποσό της σύνταξης που είναι ανάλογο του ποσού των ασφαλιστικών εισφορών που αφορούν στα έτη ασφάλισης, από 1/1/2011 και μετά, κάθε ασφαλισμένου που καθιερώνει δικαίωμα σύνταξης μετά την 1/1/2015

σε σχέση με τα κύρια ασφαλιστικά ιδρύματα (εκτός από τον ΟΓΑ) ή τον δημόσιο τομέα. Το αναλογικό ποσό της σύνταξης αποσκοπεί στην ανταμοιβή των ασφαλισμένων που επιλέγουν να παρατείνουν την επαγγελματική τους ζωή.

Συντελεστές προσαύξησης της αναλογικής σύνταξης:

Οι νόμιμοι συντελεστές προσαύξησης στο παλαιό σύστημα διέφεραν σημαντικά μεταξύ των συνταξιοδοτικών ταμείων. Το νέο σύστημα εισάγει συντελεστές προσαύξησης (πίνακας II), μόνο για το αναλογικό μέρος της σύνταξης που εξαρτάται μόνο από την διάρκεια της επαγγελματικής σταδιοδρομίας (που κυμαίνεται από 0,8 έως τοις εκατό των αποδοχών) με το ίδιο προφίλ για όλους τους εργαζομένους. Για κάθε πλήρες έτος ασφάλισης, η μηνιαία σύνταξη θα υπολογίζεται με βάση τα ποσοστά των συντάξιμων αποδοχών ή ασφαλιστικών κατηγοριών που αναφέρονται στον παρακάτω πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΙ

Νόμιμοι συντελεστές προσαύξησης για το αναλογικό μέρος του ποσού της σύνταξης, της μεταρρύθμισης

ΣΥΝΟΛΟ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ		ΕΤΩΝ	ΕΤΗΣΙΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΠΡΟΣΑΥΞΗΣΗΣ ΓΙΑ ΟΛΗ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑΣ ΤΟΥ ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΟΥ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΜΙΣΘΟΛΟΓΙΚΗ ΚΛΙΜΑΚΑ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ
ΑΠΟ	ΕΩΣ		
1	15		0,80%
15,01	18		0,86%
18,01	21		0,92%
21,01	24		0,99%
24,01	27		1,06%
27,01	30		1,14%
30,01	33		1,22%
33,01	36		1,31%
36,01	39		1,40%
39,01	45		1,50%

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα παρουσιάζονται οι νόμιμοι συντελεστές προσαύξησης για το αναλογικό μέρος του ποσού της σύνταξης, της μεταρρύθμισης όπου καταρτίζεται ο ετήσιος συντελεστής προσαύξησης για όλη την περίοδο επαγγελματικής σταδιοδρομίας του ασφαλισμένου με βάση την ημερησία μισθολογική κλίμακα ασφάλισης με μεγαλύτερο σύνολο ετών ασφάλισης από 39,01 έως 45 με 1,50%

Ηλικία συνταξιοδότησης – ελάχιστα εργασιακά έτη:

Ο νόμος 4093/2012 σε συνδυασμό με τους νόμους 3863/2010 και 3865/2010 καθόρισε το κατώτατο όριο ηλικίας συνταξιοδότησης για πλήρη σύνταξη στα 67 έτη με τουλάχιστον 15 έτη προηγούμενων πιστώσεων και σε 62 με ελάχιστη εργασιακή περίοδο τα 40 έτη. Επίσης, η ελάχιστη ηλικία συνταξιοδότησης ορίζεται στα 62 έτη και περιλαμβάνει και τις πρόωρες συντάξεις (European Commission, 2015)

Τα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες γίνονται ίδια. Επιπλέον, παρέχεται μεταβατική περίοδος για όσους δικαιούνται σύνταξη μέχρι την 31/12/2012, με σταδιακή αύξηση των ελάχιστων ετών εργασίας και κατώτατων ορίων ηλικίας.

Ο νόμος 4302/2014 εισήγαγε μια νέα διάταξη για τους ασφαλισμένους του ΟΓΑ, με την οποία παρέχεται πλήρη σύνταξη στα 62 έτη με ελάχιστη εργασιακή περίοδο τα 40 έτη.

Μέσος συντάξιμος μισθός:

Η διάρκεια της σταδιοδρομίας που λαμβάνεται υπόψη για τον υπολογισμό του συντάξιμου μισθού αυξάνεται σταδιακά και φτάνει το σύνολο των ετών σταδιοδρομίας, αρχής γενομένης από το 2015. Ο νόμος εξισώνει τους κανόνες του υπολογισμού των συντάξιμων μισθών μεταξύ των εργαζομένων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα και των αυτοαπασχολούμενων .

Αυξήσεις στις συντάξεις:

Η τιμαριθμική αναπροσαρμογή της σύνταξης συνδέεται πλήρως με έναν ενιαίο δείκτη προσαρμογής ο οποίος δεν μπορεί να υπερβαίνει τον ΔΤΚ. Συγκεκριμένα, ο δείκτης είναι ίσος με το ελάχιστο ΔΤΚ και το άθροισμα του 50% του ΔΤΚ και του 50% του ΑΕΠ [ελάχιστο (50% αύξηση του ΑΕΠ + 50% ΔΤΚ, ΔΤΚ)].

Ελάχιστο / μέγιστο ποσό σύνταξης:

Η ελάχιστη μηνιαία σύνταξη για τους ασφαλισμένους από την 1/1/2011 ισούται με 15 ημερήσιες αποδοχές ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού όπως ορίζει η Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας του 2015 (με εξαίρεση τον δημόσιο τομέα και τους ασφαλισμένους του ΟΓΑ). Για τον δημόσιο τομέα, η ελάχιστη σύνταξη συνδέεται με την σχετική μισθολογική κλίμακα.

Το ετήσιο ποσό της μέγιστης σύνταξης γήρατος (συμπεριλαμβανομένων των οικογενειακών παροχών) είναι 28.483,00€ για τους ασφαλισμένους στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ πριν από την 1/1/1993 και 33.280,80€ (αξία 2013) για όλους τους άλλους ασφαλισμένους (European Commission, 2015)

Συντάξεις αναπηρίας:

Ο νόμος προβλέπει αυστηρούς όρους επιλεξιμότητας για συντάξεις αναπηρίας.

Συγκεκριμένα:

- Οι συντάξεις αναπηρίας υπόκεινται σε στενό έλεγχο από μια επιτροπή ανεξάρτητα και τυχαία επιλεγμένων ιατρών.
- Έχει επίσης τεθεί σε ισχύ ένας νέος και ακριβέστερος πίνακας ποσοστών αναπηρίας.

Προσδόκιμο ζωής:

Η νομοθεσία προβλέπει έναν μηχανισμό αύξησης της ηλικίας συνταξιοδότησης από το έτος 2021, ο οποίος θα προσαρμόζει την ηλικία συνταξιοδότησης σύμφωνα με το προσδόκιμο ζωής κάθε τρία έτη. Η χρησιμοποιούμενη διαδικασία μοντελοποίησης έχει λάβει υπόψη αυτή την παράμετρο (European Commission, 2015)

Τρέχων ασφαλισμένος:

Από 1/1/2011, ο σημερινός ασφαλισμένος θα πάρει σύνταξη που θα αποτελείται από δύο συνιστώσες:

- Η πρώτη συνιστώσα θα χρησιμοποιεί τις ρυθμίσεις πριν από την 1/1/2011 για όσο χρόνο έχει εργαστεί ο ασφαλισμένος πριν από την 1/1/2011.
- Η δεύτερη συνιστώσα θα χρησιμοποιεί τις μεταρρυθμισμένες ρυθμίσεις για όσα χρόνια έχει εργαστεί ο ασφαλισμένος μετά την 1/1/2011.

Άλλα μέτρα για τον έλεγχο των δαπανών περιλαμβάνουν:

α) Κατάργηση της 13ης και της 14ης σύνταξης για όλους τους συνταξιούχους, η οποία αρχικά αντικαταστάθηκε από μία ετήσια αποζημίωση 800€, για ετήσια σύνταξη μικρότερη από 30.000€. Αργότερα, η ετήσια αποζημίωση καταργήθηκε πλήρως για όλους τους συνταξιούχους με νόμο.

β) Μηδενική ονομαστική αύξηση των συντάξεων μέχρι το 2016.

γ) Το 2011 και το 2012, αρκετοί νόμοι (Ν.4024/2011, Ν.4051/2012, Ν.4093/2012) εισήγαγαν περικοπές στις συντάξεις. Οι περικοπές στις συντάξεις επηρέασαν τα μηνιαία ποσά άνω των 1.000€.

2.1.2 Επικουρικές συντάξεις

Οι σημαντικές αλλαγές του κύριου συνταξιοδοτικού συστήματος το 2010 επηρέασαν έμμεσα το επικουρικό συνταξιοδοτικό σύστημα (επιλεξιμότητα, προσδόκιμο ζωής και συντάξιμος μισθός). Ωστόσο, το 2012 εισήχθη μια δομική

μεταρρύθμιση για τις επικουρικές συντάξεις.

Μεταρρύθμιση - διανεμητικό σύστημα με καθορισμένες εισφορές

Ο νόμος 4052 εισήγαγε ένα διανεμητικό σύστημα με καθορισμένες εισφορές με τα ακόλουθα στοιχεία:

- α) Ο θεωρητικός συντελεστής αποδοχών, ο οποίος θα είναι η ετήσια αύξηση των συντάξιμων αποδοχών όλων των ασφαλισμένων στο Ταμείο, στην προσαύξηση των εισφορών.
- β) Το προσδόκιμο ζωής κατά την συνταξιοδότηση, για τον υπολογισμό του ποσού της σύνταξης.
- γ) Ο συντελεστής βιωσιμότητας για την εξασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας του συστήματος.

Οι συντάξεις που καταβάλλονται πρέπει να ισούνται με τις εισφορές που εισπράττονται ή εναλλακτικά, το μέσο ποσοστό συνεισφοράς πρέπει να είναι ίσο με τον λόγο των συνολικών παροχών που καταβάλλονται στα συνολικές ανταποδοτικές αποδοχές. Το ποσό της καταβληθείσας σύνταξης πρέπει να συνδέεται πλήρως με την ηλικία του συνταξιούχου. Προκειμένου να υπολογιστεί το ποσό της σύνταξης γήρατος, θα χρησιμοποιηθεί μια ετήσια πρόσοδος ζωής. Όλοι οι ασφαλισμένοι μετά την 1/1/2014 θα συμπεριληφθούν πλήρως στο νέο σύστημα.

Οι ετήσιες πρόσοδοι θα επανυπολογίζονται κάθε τρία έτη. Το 2021, το νέο διανεμητικό σύστημα με καθορισμένες εισφορές θα λειτουργεί παράλληλα με το νέο σύστημα πρωτοβάθμιας σύνταξης (Ν. 3863) σύμφωνα με την μεταβολή του προσδόκιμου ζωής (European Commission, 2015)

Τρέχων ασφαλισμένος:

Για τους ασφαλισμένους πριν από την 1/1/2014, το νέο σύστημα εφαρμόζεται κατ' αναλογία, αρχής γενομένης από 1/1/2015 και η σύνταξη που

θα λαμβάνεται θα περιλαμβάνει δύο συνιστώσες:

- Η πρώτη συνιστώσα θα χρησιμοποιήσει τις ρυθμίσεις πριν από την 1/1/2015 για όσο χρόνο έχει εργαστεί ο ασφαλισμένος πριν από την 1/1/2015.

- Η δεύτερη συνιστώσα θα χρησιμοποιεί τις μεταρρυθμισμένες ρυθμίσεις για όσο χρόνο έχει εργαστεί ο ασφαλισμένος μετά την 1/1/2015.

Άλλα μέτρα για τον έλεγχο των δαπανών περιλαμβάνουν:

- Η 13η και η 14η επικουρική σύνταξη καταργήθηκε για όλους τους συνταξιούχους.

- Το 2011 και το 2012, αρκετοί νόμοι (Ν.4024/2011, Ν.4051/2012, Ν.4093/2012) εισήγαγαν περικοπές στις συντάξεις.

Κεφάλαιο 3 Μεγάλη Βρετανία

3.1 Πληθυσμός των νοικοκυριών και προβλέψεις

Μια από τις κινητήριες δυνάμεις της διαφοροποίησης του εργατικού δυναμικού είναι οι αλλαγές στον πληθυσμό του Ηνωμένου Βασιλείου. Το μέγεθος και η σύνθεση του εργατικού δυναμικού στο μέλλον συνδέεται άμεσα με το μελλοντικό μέγεθος και την σύνθεση του πληθυσμού.

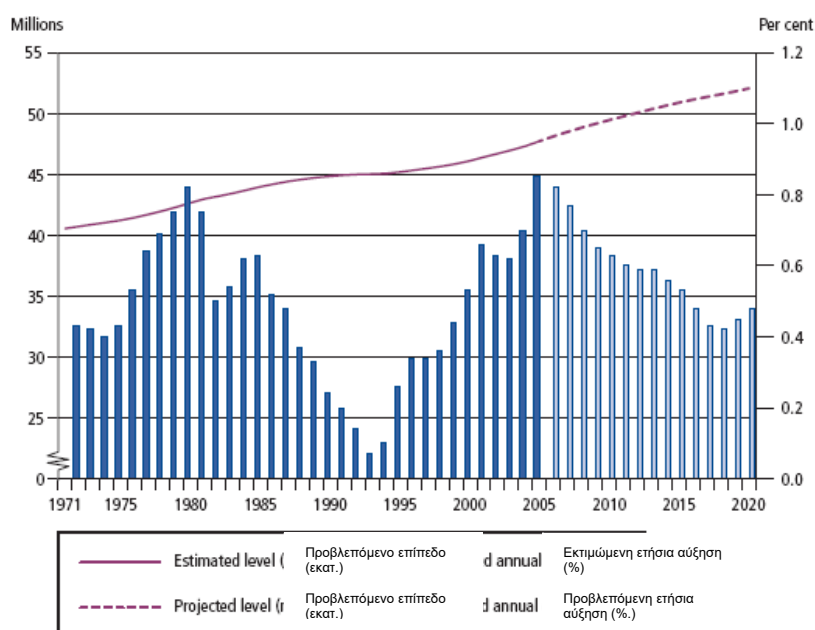
Οι προβλέψεις για τον πληθυσμό του Ηνωμένου Βασιλείου προέρχονται από τις προβλέψεις για τον πληθυσμό των κατοίκων, με βάση στοιχεία του 2004, οι οποίες δημοσιεύθηκαν το 2005 από το Κυβερνητικό Τμήμα Αναλογιστικών Μελετών (GAD). Ωστόσο, καθώς ο πληθυσμός ΕΕΔ καλύπτει μόνο τα νοικοκυριά και αποκλείει τα περισσότερα κοινοτικά ιδρύματα (με την εξαίρεση των νοσηλευτών σε εγκαταστάσεις διαμονής του ΕΣΥ και τους φοιτητές σε φοιτητικές εστίες), οι προβλέψεις για τον πληθυσμό έχουν προσαρμοστεί έτσι ώστε να αποκλείουν τον αριθμό των ανθρώπων που ζουν σε κοινοτικά ιδρύματα που δεν καλύπτονται από το δειγματοληπτικό πλαίσιο της ΕΕΔ (You et al., 2015).

Το GAD παράγει διάφορες προβλέψεις για τον πληθυσμό με βάση τις διαφορετικές υποθέσεις σχετικά με τα μελλοντικά επίπεδα της γονιμότητας, το προσδόκιμο ζωής και την μετανάστευση. Οι διαφορετικές δημογραφικές υποθέσεις, ιδιαίτερα για την μετανάστευση και το προσδόκιμο ζωής, έχουν σημαντική επίδραση στις προβλέψεις για το εργατικό δυναμικό οι οποίες εξετάζονται με περισσότερες λεπτομέρειες αργότερα.

Εξ ορισμού, τα άτομα κάτω των 16 ετών δεν συμπεριλαμβάνονται στο εργατικό δυναμικό. Ως εκ τούτου, το τμήμα του πληθυσμού που σχετίζεται με το εργατικό δυναμικό είναι άτομα ηλικίας 16 ετών και άνω. Ο πληθυσμός νοικοκυριών ηλικίας 16 ετών και άνω αυξήθηκε από τα 47,7 εκατομμύρια το 2005 στα 52,1 εκατομμύρια το 2020. *Αυτό συνεπάγεται μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης του πληθυσμού της τάξεως του 0,6% καθ' όλη την περίοδο από το 2005 έως το 2020 (Σχήμα 3.1).*

Ωστόσο, η αύξηση του συνολικού πληθυσμού ηλικίας 16 ετών και άνω κρύβει σημαντικές κινήσεις των ανθρώπων μέσα στις ηλικιακές ομάδες. Τέτοιες κινήσεις επηρεάζουν άμεσα το μέγεθος και την σύνθεση του εργατικού δυναμικού, καθώς οι διαφορετικές ηλικιακές ομάδες συνδέονται με διαφορετικά ποσοστά δραστηριότητας στην αγορά εργασίας (Lutz και Samir, 2011).

Σχήμα 3.1: Πληθυσμός νοικοκυριών ηλικίας 16 ετών και άνω στο Ηνωμένο Βασίλειο (1971-2020)

Πηγή: Γραφείο Εθνικών Στατιστικών Στοιχείων (ONS)

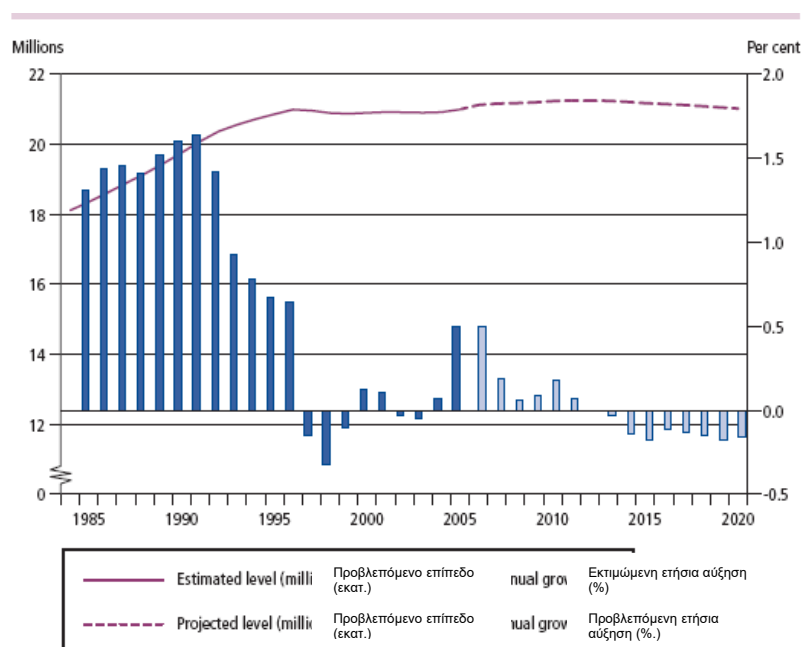
Στο παραπάνω γράφημα φαίνεται ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά ανήκουν στο 1980 και το 2005 και αναφέρονται στο πληθυσμό νοικοκυριών ηλικίας 16 ετών και άνω στο Ηνωμένο Βασίλειο το 1971-2020

3.2 Πληθυσμός σε παραγωγική ηλικία

Η «παραγωγική ηλικία» χρησιμοποιείται για την αναφορά σε άτομα

ηλικίας 25 έως 49 ετών. Ιστορικά, αυτό το τμήμα του πληθυσμού έχει επιτύχει τα υψηλότερα ποσοστά δραστηριότητας στην αγορά εργασίας, τόσο στους άνδρες, όσο και τις γυναίκες. Ο αριθμός των ανθρώπων σε αυτήν την ηλικιακή ομάδα αυξήθηκε το 2011 και στην συνέχεια μειώθηκε το 2012 και μετά, κυρίως λόγω της γενιάς της έκρηξης των γεννήσεων (baby boom) αφήνοντας την ηλικιακή ομάδα των 25 έως 49 ετών. Το 2020 υπάρχουν 21εκατομμύρια άνθρωποι σε αυτήν την ηλικιακή ομάδα, όπως στο 2005 (Σχήμα 3.2).

Σχήμα 3.2: Πληθυσμός νοικοκυριών ηλικίας 25 έως 49 ετών στο Ηνωμένο Βασίλειο (1984-2020)

Πηγή: Γραφείο Εθνικών Στατιστικών Στοιχείων (ONS)

Σύμφωνα με το παραπάνω γράφημα για το πληθυσμό νοικοκυριών ηλικίας 25 έως 49 ετών στο Ηνωμένο Βασίλειο (1984-2020) το μεγαλύτερο ποσοστό ανήκει στο 1990 και το μικρότερο στο 1998

Άτομα ηλικίας 50 ετών και άνω

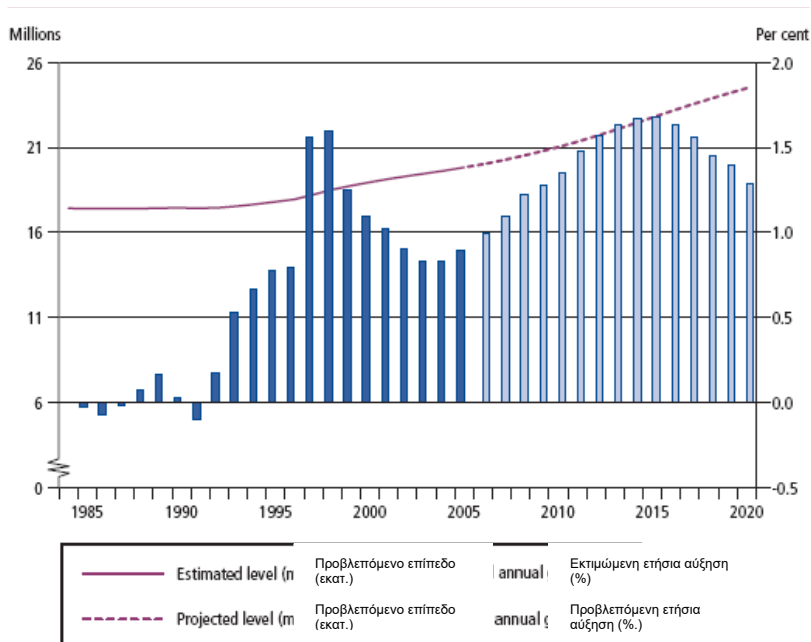
Η πιο σημαντική δημογραφική τάση που επηρεάζει το μέγεθος και την σύνθεση του εργατικού δυναμικού κατά τα επόμενα 15 χρόνια θα είναι η ταχεία

αύξηση του αριθμού των ανθρώπων ηλικίας 50 ετών και άνω. Τα ποσοστά δραστηριότητας στην αγορά εργασίας των ανθρώπων σε αυτήν την ηλικιακή ομάδα είναι χαμηλότερα από τον μέσο όρο, καθώς οι άνδρες και οι γυναίκες ηλικίας 50 ετών και άνω κοντεύουν ή έχουν ήδη υπερβεί την ηλικία συνταξιοδότησεως. Ως εκ τούτου, η δυναμική του αριθμού των ανθρώπων σε αυτήν την ηλικιακή ομάδα θα έχει σημαντική επίδραση στο μελλοντικό εργατικό δυναμικό (Cahuc et al., 2014).

Ο αριθμός των ατόμων ηλικίας 50 ετών και άνω αναμένεται να αυξηθεί από τα 19,8 εκατομμύρια που ήταν το 2005 στα 24,5 εκατομμύρια το 2020, κάτι που ισοδυναμεί με αύξηση κατά 23,5% (Σχήμα 3.3). Αυτό είναι ένα συνδυασμένο αποτέλεσμα της γενικής τάσης προς αύξηση του προσδόκιμου ζωής, καθώς και της μετάβασης της γενιάς της έκρηξης των γεννήσεων στην ηλικιακή ομάδα των 50 ετών και άνω

Το μέγεθος αυτής της δημογραφικής επίδρασης είναι επίσης εμφανές από την εξέταση του δείκτη εξάρτησης των ηλικιωμένων. Αυτός ο δείκτης ορίζεται ως ο αριθμός των ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω ως ποσοστό του αριθμού των ατόμων ηλικίας 16 έως 64 ετών. ***Ο δείκτης εξάρτησης των ηλικιωμένων πρόκειται να αυξηθεί στο 29,7% το 2020 και φανερώνει την δυσανάλογη αύξηση στον πληθυσμό των ηλικιωμένων, σε σύγκριση με τον πληθυσμό ατόμων σε ηλικία εργασίας.***

Σχήμα 3.3: Πληθυσμός νοικοκυριών ηλικίας 50 ετών και άνω στο Ηνωμένο Βασίλειο (1984-2020)

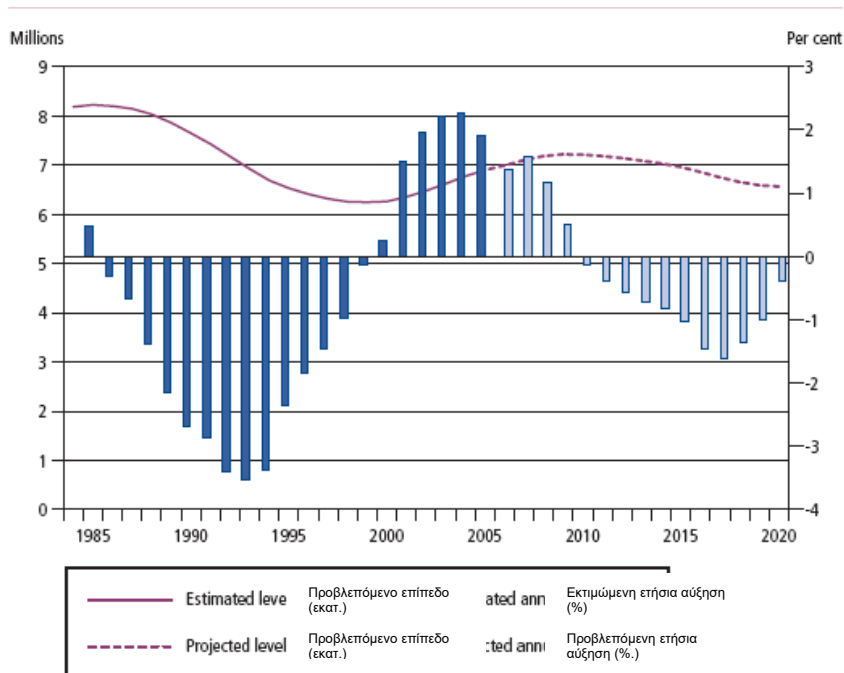
Πηγή: Γραφείο Εθνικών Στατιστικών Στοιχείων (ONS)

Σύμφωνα με το παραπάνω γράφημα για το πληθυσμό νοικοκυριών ηλικίας 50 ετών και άνω στο Ηνωμένο Βασίλειο (1984-2020) το μεγαλύτερο ποσοστό ανήκει στο 1998 και το μικρότερο στο 1990

3.3.1 Νέοι άνθρωποι

Ως νέοι άνθρωποι ορίζονται τα άτομα μεταξύ των ηλικιών 16 και 24. Η συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας είναι χαμηλότερη από τον μέσο όρο, κυρίως λόγω της συμμετοχής τους στην ανώτερη και ανώτατη εκπαίδευση. **Ο αριθμός των ατόμων ηλικίας μεταξύ 16 και 24 ετών προβλέπεται να μειωθεί στα 6,6 εκατομμύρια το 2020, κάτι που ισοδυναμεί με μείωση κατά 4,9% (Σχήμα 3).**

Σχήμα 3.: Πληθυσμός νοικοκυριών ηλικίας 16 έως 24 ετών στο Ηνωμένο Βασίλειο (1984-2020)

Πηγή: Γραφείο Εθνικών Στατιστικών Στοιχείων (ONS)

Σύμφωνα με το παραπάνω γράφημα για το πληθυσμό νοικοκυριών ηλικίας 16 έως 24 ετών στο Ηνωμένο Βασίλειο (1984-2020) το μεγαλύτερο ποσοστό ανήκει στο 2005 και το μικρότερο στο 1993

3.4 Πληθυσμός σε ηλικία εργασίας

Παραδοσιακά, η ανάλυση για την οικονομική δραστηριότητα έχει επικεντρωθεί στο τμήμα του πληθυσμού που είναι σε ηλικία εργασίας. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η συμμετοχή στην αγορά εργασίας των ατόμων σε ηλικία εργασίας είναι σημαντικά υψηλότερη σε σχέση με την συμμετοχή στην αγορά εργασίας ατόμων που βρίσκονται μακριά από την ηλικία εργασίας (Ioannidis, 2013).

Ωστόσο, η τάση για εστίαση κατά κύριο λόγο σε αυτήν την ηλικιακή ομάδα μπορεί να γίνει λιγότερο διαδεδομένη στο μέλλον. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι, με την αύξηση του προσδόκιμου ζωής και τον αυξανόμενο αριθμό των ανθρώπων που υπερβαίνουν την ηλικία εργασίας, το τμήμα του πληθυσμού που βρίσκεται πάνω από την ηλικία εργασίας αναμένεται να διαδραματίσει ολοένα

και πιο ενεργό ρόλο στην αγορά εργασίας. Σε κάθε περίπτωση ωστόσο, ο πληθυσμός σε ηλικία εργασίας παραμένει ένα ιδιαίτερα **σχετικό** τμήμα του πληθυσμού σε όρους εργατικού δυναμικού και ως τέτοιο μελετάται ως μία ξεχωριστή ηλικιακή ομάδα (Wilkinson, 2013).

Η εργασιακή ηλικία ορίζεται από την ελάχιστη ηλικία αποφοίτησης από το σχολείο στο κατώτερο όριο (συνήθως 16 ετών) και την ηλικία στην οποία οι άνθρωποι είναι επιλέξιμοι ηλικιακά για κρατική σύνταξη στο ανώτερο όριο (Birmingham, et al., 2010).

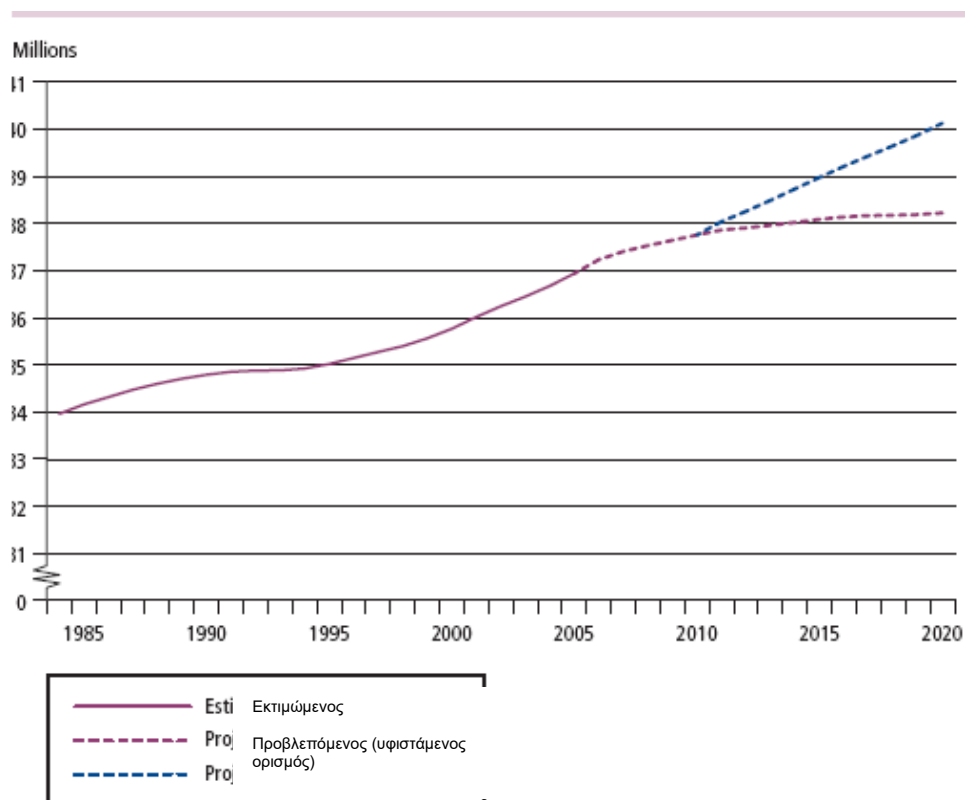
Επί του παρόντος, η ηλικία στην οποία οι άνδρες είναι επιλέξιμοι για κρατική σύνταξη είναι τα 65 έτη, ενώ για τις γυναίκες τα 60. Ωστόσο, η κυβέρνηση ανακοίνωσε ότι η ηλικία συνταξιοδότησης για τις γυναίκες θα αυξηθεί και θα είναι ίση με αυτή των ανδρών έως το 2020. Αυτό θα επιτευχθεί μέσω μιας δεκαετούς μεταβατικής περιόδου μεταξύ 2018 και 2020 (gov.uk, 2017).

Κατά συνέπεια, η ανακοινωθείσα αλλαγή στο καθεστώς της ηλικίας συνταξιοδότησης για τις γυναίκες **σημαίνει ότι, μέχρι το 2020, η ηλικία εργασίας θα ορίζεται μεταξύ 16 και 64 για τους άνδρες και για τις γυναίκες**. Το Σχήμα 3.5 δείχνει τον προβλεπόμενο αριθμό των ατόμων σε ηλικία εργασίας υπό δύο σενάρια. **Αρχικά**, σύμφωνα με τον ισχύοντα ορισμό της ηλικίας εργασίας ο οποίος δεν επιτρέπει την εξίσωση της νόμιμης ηλικίας συνταξιοδότησης. **Δεύτερον**, τα ανακοινωθέντα σχέδια της κυβέρνησης για σταδιακή αύξηση της ηλικίας συνταξιοδότησης για τις γυναίκες μεταξύ 2018 και 2020 (Black, et al., 2012).

Όπως φαίνεται στο γράφημα, σύμφωνα με τον ισχύοντα ορισμό, ο πληθυσμός των ατόμων σε ηλικία εργασίας προβλέπεται να αυξηθεί μέχρι το 2020, αν και με φθίνοντα ρυθμό. Ωστόσο, αυτός ο φθίνων ρυθμός **αντισταθμίζεται** από την εξίσωση της ηλικίας συνταξιοδότησης, με περισσότερες γυναίκες να παραμένουν μέσα στα όρια της εργασιακής ηλικίας μεταξύ 2018 και 2020. Συνολικά, σύμφωνα με τον ισχύοντα ορισμό, ο πληθυσμός των ατόμων σε ηλικία εργασίας προβλέπεται να αυξηθεί κατά 3,4% μέχρι το 2020 (Portes & Walton, 2013).

Με την ηλικιακή εξίσωση, ο πληθυσμός των ατόμων σε ηλικία εργασίας προβλέπεται να αυξηθεί κατά 8,6%.

Εικόνα 3.5: Πληθυσμός νοικοκυριών σε ηλικία εργασίας, σύμφωνα με τους υφιστάμενους και μελλοντικούς ορισμούς για το Ηνωμένο Βασίλειο (1984-2020)

Πηγή: Γραφείο Εθνικών Στατιστικών Στοιχείων (ONS)

Σύμφωνα με το παραπάνω γράφημα για πληθυσμό νοικοκυριών σε ηλικία εργασίας, σύμφωνα με τους υφιστάμενους και μελλοντικούς ορισμούς για το Ηνωμένο Βασίλειο (1984-2020) φαίνεται ότι από το 1985 μέχρι το 2020 κινούνται διαρκώς ανοδικά

3.5 Τάσεις στα ποσοστά δραστηριότητας και προβλέψεις

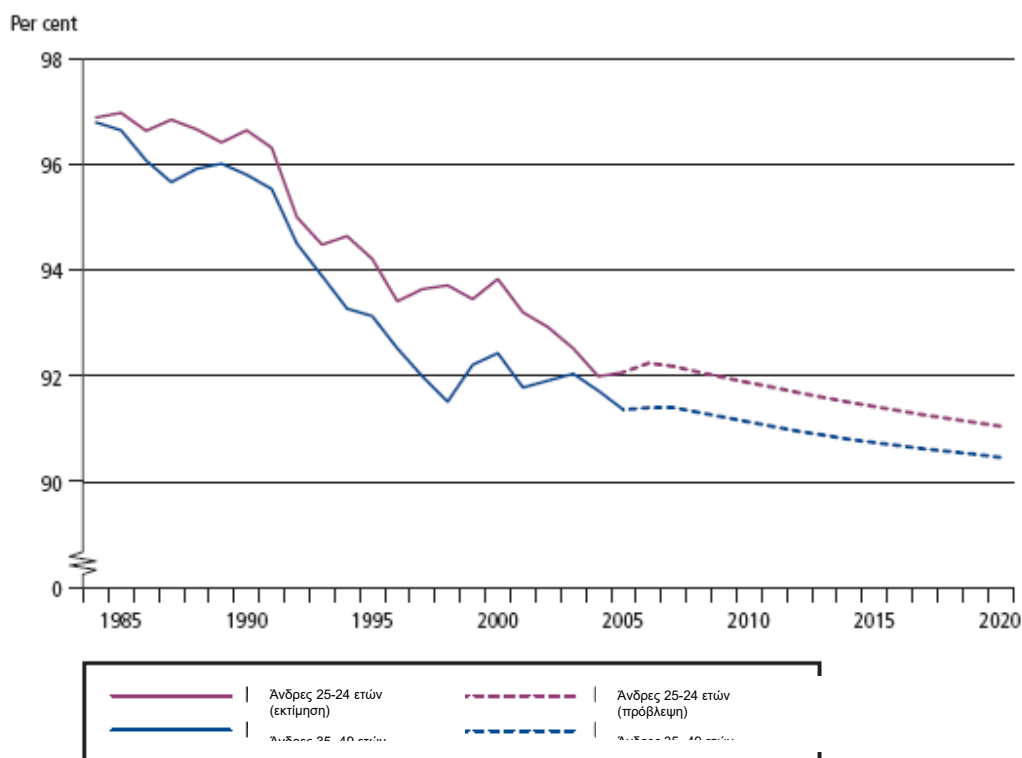
Η δεύτερη κινητήρια δύναμη των αλλαγών στο εργατικό δυναμικό είναι οι

κινήσεις στα ποσοστά δραστηριότητας των διαφόρων ομάδων του πληθυσμού. Τέτοιες κινήσεις επηρεάζονται από διαρθρωτικούς και κυκλικούς παράγοντες.

Οι διαρθρωτικοί παράγοντες περιλαμβάνουν τις αλλαγές στην σύνθεση της οικογένειας, την αύξηση των ευκαιριών για την απασχόληση με σημαντική μείωση από την δεκαετία του 1980 (Cahuc et al., 2014).

Η βιβλιογραφία σχετικά με την προσφορά εργασίας των ανδρών έχει προτείνει μια σειρά από εξηγήσεις για την μείωση αυτή. Αυτές περιλαμβάνουν την μείωση του αριθμού των θέσεων εργασίας στην μεταποιητική βιομηχανία, η οποία συνήθως χρησιμοποιεί μεγαλύτερο ποσοστό ανδρών, την μετατόπιση της ζήτησης εργασίας υπέρ του ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού και την διαχείριση του συστήματος κοινωνικών παροχών καθ' όλη την δεκαετία του 1980 και των αρχών της δεκαετίας του 1990. Για τους άνδρες ηλικίας 25 έως 34 ετών, η τάση αυτή αναμένεται να συνεχιστεί και στο μέλλον, αν και με φθίνοντα ρυθμό. Για τους άνδρες ηλικίας 35 έως 49 ετών, είναι εμφανής η διακοπή στην σειρά των ποσοστών δραστηριότητας στα μέσα της δεκαετίας του 1990 λόγω διαρθρωτικών παραγόντων, η οποία συμπίπτει με τις βασικές μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας, όπως η εισαγωγή του επιδόματος ευρέσεως εργασίας το 1996 και το επίδομα ανικανότητας το 1995. Το ποσοστό δραστηριότητας αυτής της ομάδας προβλέπεται ότι θα συνεχίσει να μειώνεται (Σχήμα 3.6) (Wilkinson, 2013).

Σχήμα 3.6: Ποσοστά δραστηριότητας για τους άνδρες ηλικίας 25 έως 34 ετών και 35 έως 49 ετών στο Ηνωμένο Βασίλειο (1984-2020)

Πηγή: Γραφείο Εθνικών Στατιστικών Στοιχείων (ONS)

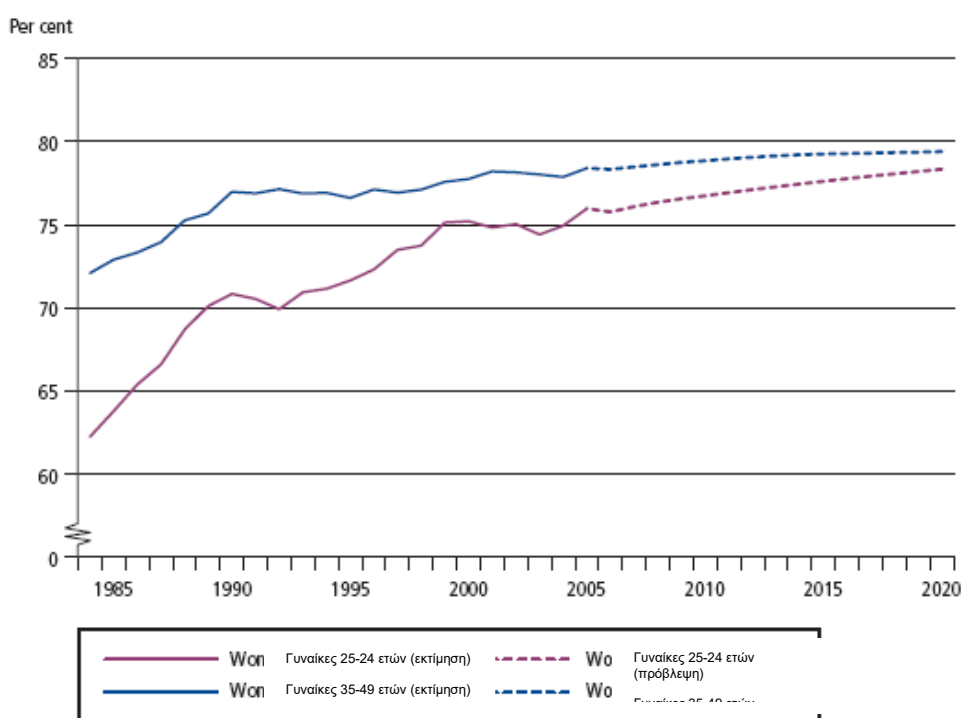
Σύμφωνα με το παραπάνω γράφημα για ποσοστά δραστηριότητας για τους άνδρες ηλικίας 25 έως 34 ετών και 35 έως 49 ετών στο Ηνωμένο Βασίλειο (1984-2020) φαίνεται ότι από το 1985 μέχρι το 2020 κινούνται με καθοδική πορεία

3.6 Γυναίκες σε παραγωγική ηλικία

Τα ποσοστά δραστηριότητας των γυναικών σε παραγωγική ηλικία (25 έως 49 ετών) έχουν αυξηθεί σημαντικά καθ' όλη την διάρκεια της περιόδου παρατήρησης, αν και ο ρυθμός αύξησης επιβραδύνθηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1990 και στις αρχές της δεκαετίας του 2000. Οι λόγοι για την αύξηση αυτή είναι οι αλλαγές στην κοινωνική στάση απέναντι στην απασχόληση των γυναικών, η αύξηση των ευκαιριών για την απασχόληση των μητέρων (μερική απασχόληση, τηλεργασία, κλπ), οι βελτιώσεις στην παροχή της φροντίδας των παιδιών, καθώς και οι αλλαγές στην δομή της οικογένειας. Τα ποσοστά δραστηριότητας για τις ηλικιακές ομάδες 25 έως 34 ετών και 35 έως 49 ετών αναμένεται να αυξηθούν, αλλά με μειούμενο ρυθμό (Σχήμα 3.7). Ο ρυθμός

αύξησης της ηλικιακής ομάδας 35 έως 49 ετών είναι χαμηλότερος από εκείνος για την ηλικιακή ομάδα 25 έως 34 ετών, κάτι που συμφωνεί με την τάση των γυναικών για τεκνοποίηση αργότερα στην ζωή

Σχήμα 3.7: Ποσοστά δραστηριότητας γυναικών ηλικίας 25 έως 34 ετών και 35 έως 49 ετών στο Ηνωμένο Βασίλειο (1984-2020)

Πηγή: Γραφείο Εθνικών Στατιστικών Στοιχείων (ONS)

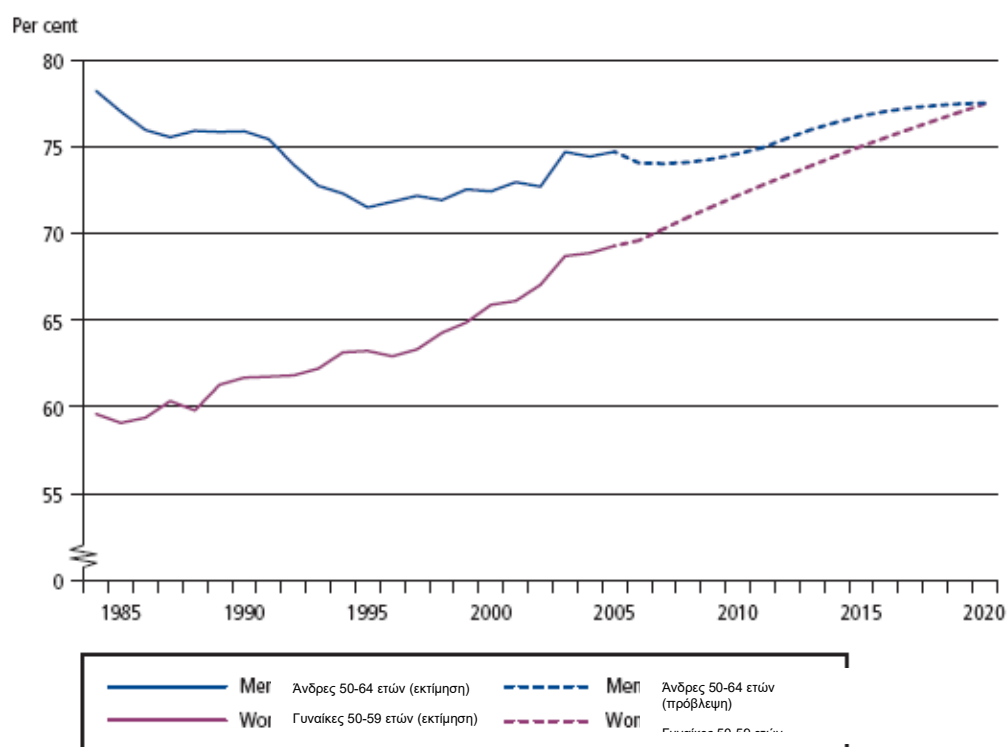
Σύμφωνα με το παραπάνω γράφημα ποσοστά δραστηριότητας γυναικών ηλικίας 25 έως 34 ετών και 35 έως 49 ετών στο Ηνωμένο Βασίλειο (1984-2020) φαίνεται οτι από το 1985 μέχρι το 2020 κινούνται με ανοδική πορεία και σταθερή από το 2005 μέχρι όπως προβλέπεται για το 2020

3.7 Άνδρες ηλικίας 50 ετών και άνω

Το ποσοστό δραστηριότητας των ανδρών ηλικίας 50 ετών και άνω

παρουσίασε μία μείωση στην δεκαετία του 1980 και στα μέσα της δεκαετίας του 1990, αλλά η τάση έχει αντιστραφεί. Η βιβλιογραφία σχετικά με την προσφορά εργασίας έχει υποβάλει μια σειρά από πιθανές εξηγήσεις γι' αυτή την αντιστροφή της τάσης, συμπεριλαμβανομένων των μεταρρυθμίσεων στην διαχείριση των παροχών αναπηρίας, τις αλλαγές στα επαγγελματικά συνταξιοδοτικά συστήματα, καθώς και την έγκριση πολιτικών κατά των διακρίσεων για την απασχόληση των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας. Για τους άνδρες ηλικίας 50 έως 64 ετών, η ανοδική τάση αναμένεται να συνεχιστεί και στο μέλλον, επιβεβαιώνοντας τον ολοένα και πιο σημαντικό ρόλο που αναμένεται να διαδραματίσουν στο μέλλον οι ηλικιωμένοι στην αγορά εργασίας (Σχήμα 3.8). Για τα άτομα ηλικίας 65 ετών και άνω, το ποσοστό δραστηριότητας έχει διακυμάνσεις στα ίδια επίπεδα καθ' όλη την διάρκεια της περιόδου παρατήρησης (Σχήμα 3.9). Αυτό αναμένεται να συνεχιστεί στα ίδια επίπεδα, με μικρές διακυμάνσεις κυρίως λόγω των μετακινήσεων πληθυσμών ανάμεσα στις δύο ηλικιακές ομάδες: άτομα ηλικίας μεταξύ 65 και 70 ετών και άτομα ηλικίας 70 ετών και άνω (Bell & Blanchflower, 2011).

Σχήμα 3.8: Ποσοστά δραστηριότητας των ανδρών ηλικίας 50 έως 64 ετών και γυναικών ηλικίας 50 έως 59 ετών στο Ηνωμένο Βασίλειο (1984-2020)

Πηγή: Γραφείο Εθνικών Στατιστικών Στοιχείων (ONS)

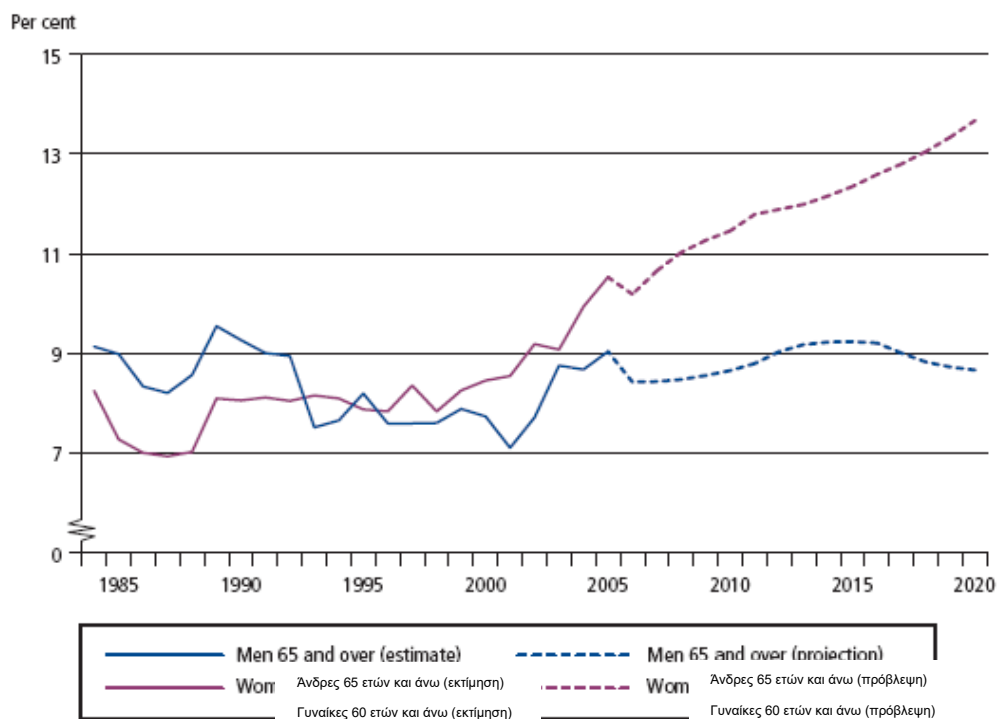
Σύμφωνα με το παραπάνω γράφημα τα ποσοστά δραστηριότητας των γυναικών ηλικίας 50 ετών και άνω έχουν αυξηθεί σημαντικά καθ' όλη την διάρκεια της περιόδου παρατήρησης. Για τις γυναίκες ηλικίας 50 έως 59 ετών η αύξηση αυτή δεν δείχνει σημάδια σταθεροποίησης και αναμένεται να συνεχίσει να αυξάνεται με τον ίδιο ρυθμό και στο μέλλον.

3.9 Γυναίκες ηλικίας 50 ετών και άνω

Αυτό είναι σύμφωνο με την άποψη ότι καθώς οι ομάδες νεαρότερων γυναικών, οι οποίες παρουσιάζουν περισσότερη δραστηριότητα καθ' όλη την διάρκεια της ζωής τους, εισέρχονται στις ομάδες μεγαλύτερης ηλικίας, ο ρυθμός δραστηριότητας αυτών των μεγαλύτερων ηλικιακών ομάδων θα αυξηθεί (Σχήμα 3.8) (Jensen, 2012).

Παρόμοιες τάσεις είναι εμφανείς για τις γυναίκες ηλικίας 60 ετών και άνω. Επιπλέον, όμως, αυτή η ηλικιακή ομάδα θα επηρεαστεί άμεσα από την εξίσωση της ηλικίας συνταξιοδότησης, καθώς θα περιλαμβάνει γυναίκες ηλικίας μεταξύ 60 και 64 ετών. Οι γυναίκες δεν θα είναι επιλέξιμες για κρατική σύνταξη το 2020 και ως εκ τούτου αναμένεται να συνταξιοδοτηθούν σε μεγαλύτερη ηλικία, δημιουργώντας μια ισχυρότερη αύξηση του ποσοστού δραστηριότητας στο μέλλον (Σχήμα 3.9) (Ekerdt, 2010).

Σχήμα 3.9: Ποσοστά δραστηριότητας ανδρών ηλικίας 65 ετών και άνω και γυναικών ηλικίας 60 ετών και άνω στο Ηνωμένο Βασίλειο (1984-2020)

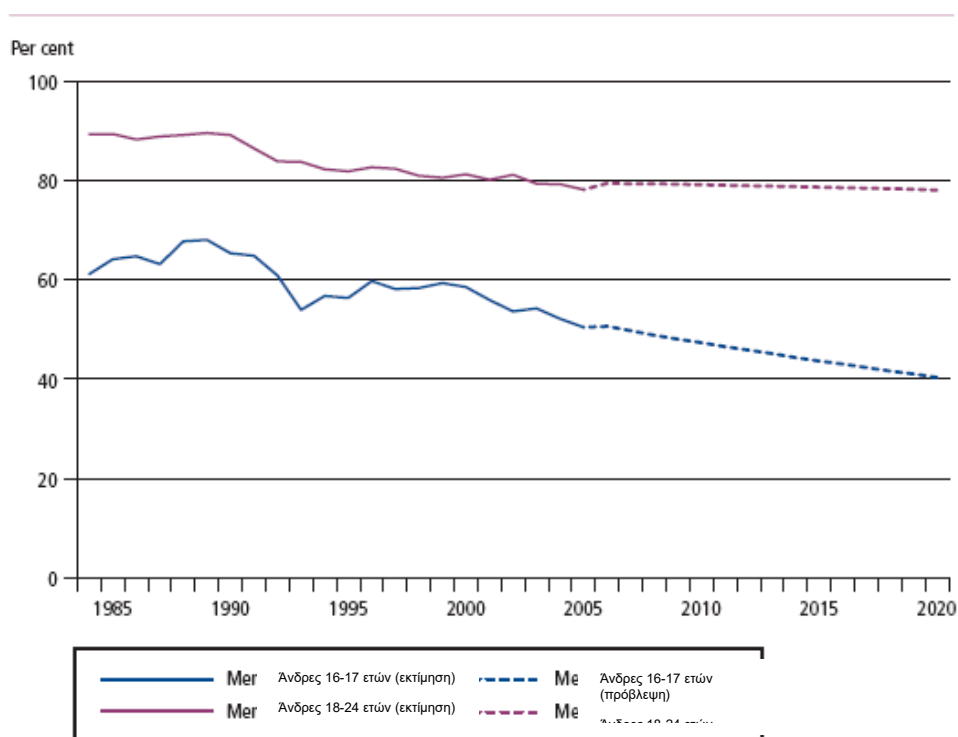
Πηγή: Γραφείο Εθνικών Στατιστικών Στοιχείων (ONS)

Σύμφωνα με το ανωτέρω γράφημα τα ποσοστά δραστηριότητας ανδρών ηλικίας 65 ετών και άνω και γυναικών ηλικίας 60 ετών και άνω στο Ηνωμένο Βασίλειο (1984-2020) φαίνεται ότι είχαν διακυμάνσεις από το 1985 έως το 2000 και από εκεί και πέρα κινήθηκαν ανοδικά τα ποσοστά μέχρι το 2020 όπως προβλέπεται

3.10 Νεαροί άνδρες

Η σειρά των ποσοστών δραστηριότητας για τους νέους άνδρες είναι πιο ασταθής καθ' όλη την διάρκεια της περιόδου 1984-2005, αν και υπάρχουν εμφανείς τάσεις στην σειρά. Στις ηλικιακές ομάδες 16 έως 17 ετών και 18 έως 24 ετών, υπάρχει μια πτωτική τάση καθ' όλη την διάρκεια της περιόδου παρατήρησης. Αυτό μπορεί να οφείλεται τόσο στην αύξηση της συμμετοχής των νέων ανδρών στην ανώτερη και ανώτατη εκπαίδευση, καθώς και σε μια γενική πτωτική τάση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας, η οποία συμφωνεί με τα όσα παρατηρούνται σε άλλες ηλικιακές ομάδες. (Fields, 2011).

Σχήμα 3.10: Ποσοστά δραστηριότητας ανδρών ηλικίας 16 έως 17 ετών και 18 έως 24 ετών στο Ηνωμένο Βασίλειο (1984-2020)

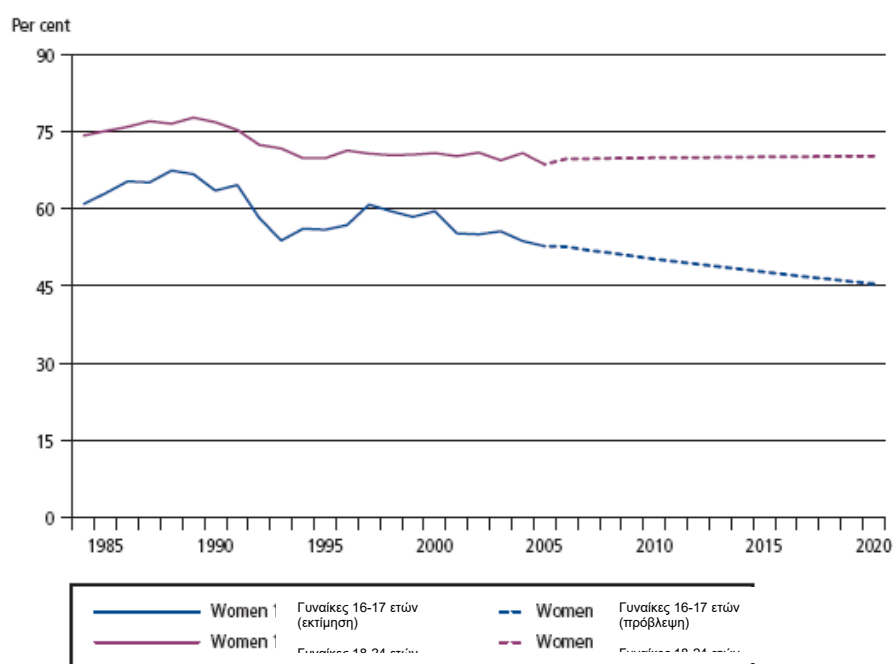
Πηγή: Γραφείο Εθνικών Στατιστικών Στοιχείων (ONS)

Οι πτωτικές τάσεις αναμένεται να συνεχιστούν και στο μέλλον, αν και η πτώση στους άνδρες ηλικίας 16 έως 17 ετών είναι πιο έντονη από εκείνη των ανδρών ηλικίας 18 έως 24 ετών

3.11 Νεαρές γυναίκες

Παρομοίως με τους νέους άνδρες, η σειρά των ποσοστών δραστηριότητας για τις νέες γυναίκες παρουσιάζει σημαντική μεταβλητότητα καθ' όλη την διάρκεια της περιόδου παρατήρησης. Για τις γυναίκες ηλικίας 16 έως 17 ετών υπάρχει ξεκάθαρα μία πτωτική τάση η οποία αναμένεται να συνεχιστεί και στο μέλλον. Αυτό οφείλεται εν μέρει στο αυξανόμενο ποσοστό των νεαρών γυναικών που συμμετέχουν σε περαιτέρω εκπαίδευση, αλλά και λόγω της μείωσης της δραστηριότητας στην αγορά εργασίας τόσο για τους φοιτητές, όσο και για τους μη φοιτητές. (Klune, 2010).

Σχήμα 3.11: Ποσοστά δραστηριότητας γυναικών ηλικίας 16 έως 17 ετών και 18 έως 24 ετών στο Ηνωμένο Βασίλειο (1984-2020)

Πηγή: Γραφείο Εθνικών Στατιστικών Στοιχείων (ONS)

Για τις γυναίκες ηλικίας 18 έως 24 ετών, η σειρά των ποσοστών δραστηριότητας έχει διακυμάνσεις στα ίδια επίπεδα με το 1994 και προβλέπεται ότι θα παραμείνει στα ίδια επίπεδα μέχρι το 2020

3.12 Προβλέψεις για το εργατικό δυναμικό

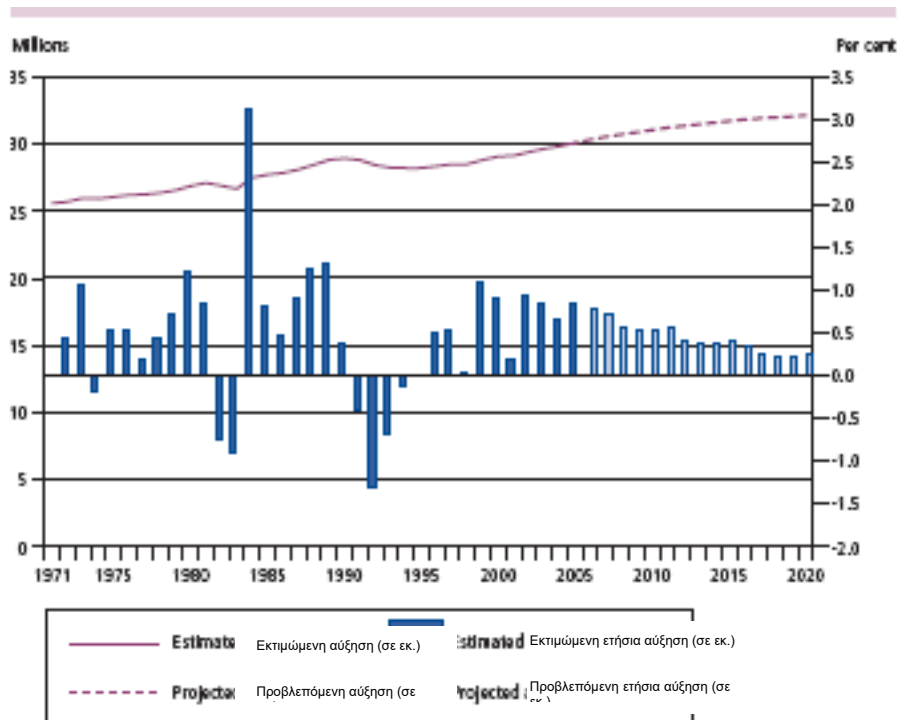
Οι προβλέψεις για το εργατικό δυναμικό προέρχεται από τον συνδυασμό των προβλέψεων για τον πληθυσμό και των προβλέψεων για το ποσοστό δραστηριότητας. Το εργατικό δυναμικό αναμένεται να αυξηθεί συνεχώς, μέχρι το 2020. Ο αριθμός των οικονομικά ενεργών ατόμων ηλικίας 16 ετών και άνω αναμένεται να φθάσει τα 32,1 εκατομμύρια το 2020, πράγμα που ισοδυναμεί με αύξηση της τάξης του 6,7% από το 2005 (βλέπε πίνακα 1.1). Ωστόσο, η αύξηση του εργατικού δυναμικού αναμένεται να ακολουθήσει πτωτικούς ρυθμούς (Elsby, et al., 2010).

Εξετάζοντας την σύνθεση του εργατικού δυναμικού, η ανοδική τάση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας αναμένεται να συνεχιστεί, αν και με φθίνοντα ρυθμό. Μέχρι το 2020, το εργατικό δυναμικό θα αποτελείται από 53,3% άνδρες και 46,7% γυναίκες. Τα αντίστοιχα στοιχεία για το 1971 ήταν 62,9% και 37,1% αντίστοιχα και για το 2005 ήταν 54,2% και 45,8%. Τα στοιχεία δείχνουν ότι το υψηλότερο ποσοστό των γυναικών που «πλησιάζουν» τους άνδρες παρατηρήθηκε καθ' όλη την δεκαετία του 1970 και του 1980 (Bonoli, 2010).

Όσον αφορά στην ηλικιακή διάρθρωση, το κυρίαρχο χαρακτηριστικό είναι η γήρανση του εργατικού δυναμικού. Μέχρι το 2020, η αναλογία του εργατικού δυναμικού που βρίσκεται κάτω από την ηλικία των 50 ετών θα μειωθεί στο 69%, σε σύγκριση με το 75% το 2005. Ένα ενδιαφέρον χαρακτηριστικό για το μέλλον του εργατικού δυναμικού σχετίζεται με τον αριθμό των ατόμων που υπερβαίνουν την ηλικία συνταξιοδοτήσεως, αλλά παραμένουν οικονομικά ενεργοί. Συγκεκριμένα, αναμένεται να υπάρχουν 775.000 οικονομικά ενεργά άτομα ηλικίας άνω των 65 ετών το 2020. Αυτό σε σύγκριση με τα 582.000 το 2005 αντιπροσωπεύει μία αύξηση της τάξης του 33%. Πρόκειται για ένα συνδυασμένο αποτέλεσμα του αυξανόμενου αριθμού των ατόμων σε μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες λόγω των δημογραφικών τάσεων, καθώς και της ανόδου των ποσοστών συμμετοχής στην αγορά εργασίας των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας (Card., et al., 2010).

Ένα ενδιαφέρον ερώτημα είναι αν η μελλοντική μεταβολή του εργατικού δυναμικού καθοδηγείται από την επίδραση σε δημογραφικό επίπεδο και σε επίπεδο δραστηριότητας. Το Σχήμα 3.12 παρουσιάζει την ετήσια μεταβολή του εργατικού δυναμικού στις αλλαγές λόγω επιδράσεων στο δημογραφικό επίπεδο και στο επίπεδο της δραστηριότητας.

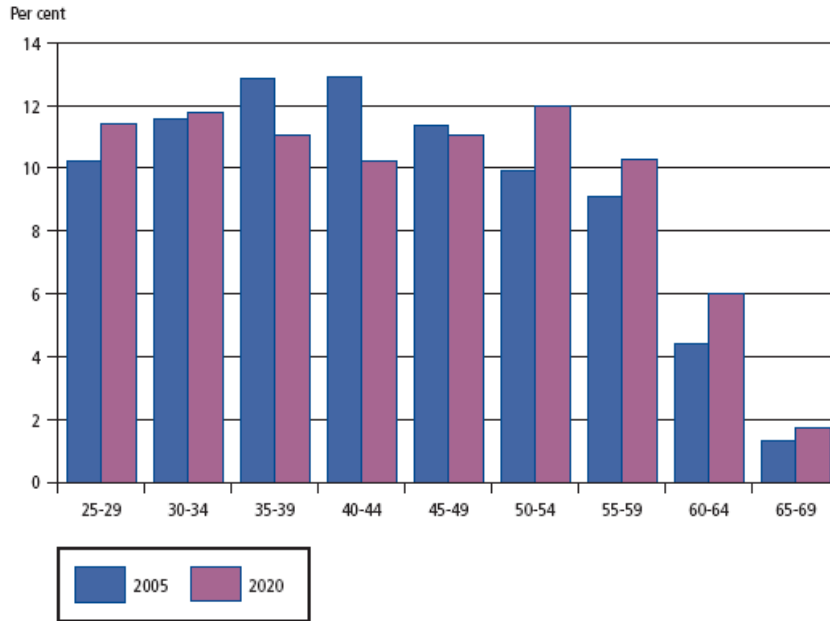
Σχήμα 3.12: Επίπεδο εργατικού δυναμικού και ετήσιος ρυθμός αύξησης στο Ηνωμένο Βασίλειο (1971-2020)

Πηγή: Γραφείο Εθνικών Στατιστικών Στοιχείων (ONS)

Ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης για την πενταετία 2006 - 2010 αναμένεται να είναι 0,62% σε σύγκριση με το 0,43% για την περίοδο 2011 έως 2015 και 0,26% για την περίοδο 2016-2020

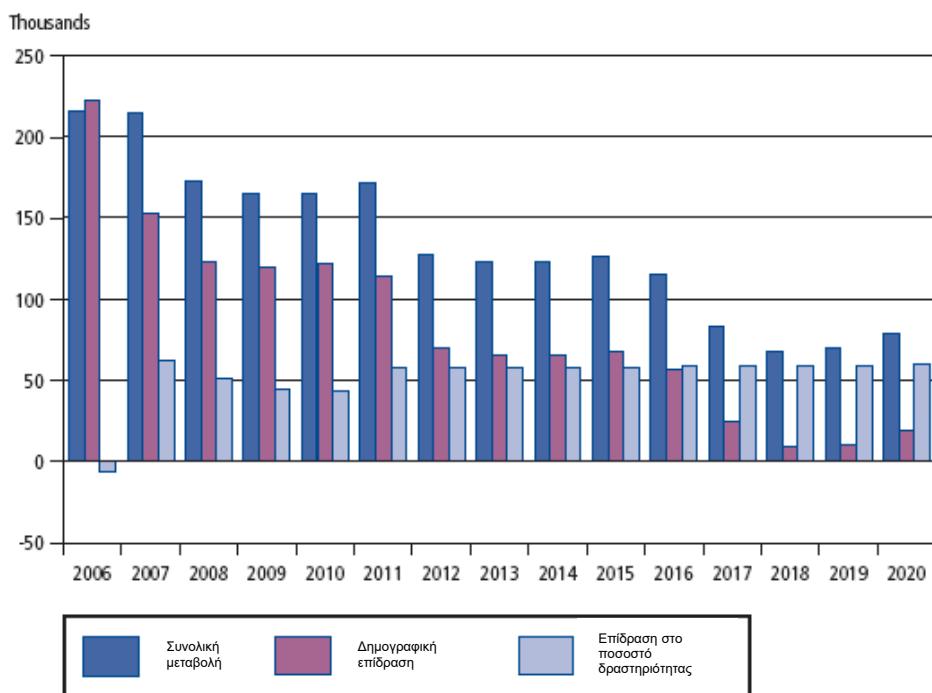
Σχήμα 3.13: Εκτιμήσεις και προβλέψεις για τον αριθμό των ατόμων ηλικιακής ομάδας ως ποσοστό του συνόλου του ανθρώπινου δυναμικού στο Ηνωμένο Βασίλειο (2005 και 2020)

Πηγή: Γραφείο Εθνικών Στατιστικών Στοιχείων (ONS)

Όπως φαίνεται παραπάνω η ηλικιακή κατανομή μετατοπίζεται προς τις μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες, με την μεγαλύτερη αναλογία των οικονομικά ενεργών ατόμων να ανήκει στην ομάδα 50 έως 54 ετών το 2020.

Σχήμα 3.14: Ετήσια προβλεπόμενη μεταβολή του εργατικού δυναμικού από τις επιδράσεις στο δημογραφικό επίπεδο και στο ποσοστό δραστηριότητας στο Ηνωμένο Βασίλειο (2006-2020)

Πηγή: Γραφείο Εθνικών Στατιστικών Στοιχείων (ONS)

Το σχήμα δείχνει ότι η επίδραση στο ποσοστό της δραστηριότητας είναι θετική και παραμένει σχετικά σταθερή σε όλη σχεδόν την περίοδο των προβλέψεων, ενώ η δημογραφική επίδραση μειώνεται καθ' όλη την διάρκεια της περιόδου, κυρίως λόγω της γήρανσης του πληθυσμού. Από το 2006 έως το 2015, η μεγαλύτερη συμβολή στην αύξηση του εργατικού δυναμικού προήλθε από τις δημογραφικές τάσεις. Από το 2016 και μετά ωστόσο, η αύξηση του εργατικού δυναμικού έγινε από τις μεταβολές στα ποσοστά δραστηριότητας μέσα στις διαφορετικές ηλικιακές ομάδες (Liu, Huet al, 2014).

Πίνακας 3.1: Εκτιμήσεις και προβλέψεις για το επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας, τον πληθυσμό των νοικοκυριών και τα ποσοστά της οικονομικής δραστηριότητας στο Ηνωμένο Βασίλειο (1990 έως 2020)

	Άτομα ηλικίας 16 ετών και άνω	Άτομα ηλικίας 16-59/64 ετών	Άτομα ηλικίας 16- 64 ετών	Άνδρες ηλικίας 16 ετών και άνω	Άνδρες ηλικίας 16- 64 ετών	Γυναίκες ηλικίας 16 ετών και άνω	Γυναίκες ηλικίας 16- 59 ετών	Γυναίκες ηλικίας 16- 64 ετών
Επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας (χιλιάδες)								
1990	28,925	28,073	28,423	16,357	16,034	12,569	12,039	12,389
1995	28,202	27,389	27,745	15,682	15,385	12,520	12,004	12,360
2000	29,071	28,223	28,606	15,882	15,590	13,189	12,633	13,016
2005	30,101	29,027	29,518	16,301	15,937	13,800	13,090	13,581
2010	31,038	29,821	30,430	16,770	16,388	14,269	13,433	14,042
2015	31,708	30,285	30,955	17,003	16,533	14,706	13,752	14,421
2020	32,125	30,510	31,350	17,115	16,634	15,010	13,876	14,716
Πληθυσμός νοικοκυριών (χιλιάδες)								
1990	44,844	34,791	36,293	21,547	18,068	23,297	16,723	18,225
1995	45,189	35,018	36,446	21,710	18,090	23,479	16,928	18,356
2000	46,107	35,766	37,235	22,202	18,437	23,905	17,328	18,797
2005	47,727	36,961	38,537	23,136	19,117	24,591	17,845	19,421

2010	49,457	37,756	39,667	24,110	19,707	25,347	18,049	19,960
2015	50,890	38,088	39,847	24,907	19,829	25,983	18,258	20,018
2020	52,056	38,223	40,126	25,538	19,994	26,518	18,229	20,132
Ποσοστά δραστηριότητας rate (%)								
1990	64.5	80.7	78.3	75.9	88.7	54.0	72.0	68.0
1995	62.4	78.2	76.1	72.2	85.0	53.3	70.9	67.3
2000	63.1	78.9	76.8	71.5	84.6	55.2	72.9	69.2
2005	63.1	78.5	76.6	70.5	83.4	56.1	73.4	69.9
2010	62.8	79.0	76.7	69.6	83.2	56.3	74.4	70.4
2015	62.3	79.5	77.7	68.3	83.4	56.6	75.3	72.0
2020	61.7	79.8	78.1	67.0	83.2	56.6	76.1	73.1

Πηγή: Γραφείο Εθνικών Στατιστικών Στοιχείων (ONS)

* Οι αριθμοί αναφέρονται στο τρίμηνο της άνοιξης (Μάρτιος-Μάιος) κάθε έτους.

Παραπάνω φαίνονται οι εκτιμήσεις και προβλέψεις για το επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας, τον πληθυσμό των νοικοκυριών και τα ποσοστά της οικονομικής δραστηριότητας στο Ηνωμένο Βασίλειο (1990 έως 2020)

3.13 Προβλέψεις συνολικών ποσοστών οικονομικής δραστηριότητας

Τα ποσοστά οικονομικής δραστηριότητας ατόμων σε ηλικία εργασίας αφορούν εκείνα τα άτομα που λόγω της ηλικίας τους είναι πιο πιθανό να

συμμετέχουν στην αγορά εργασίας. Όπως σημειώθηκε παραπάνω, η εξίσωση της ηλικίας συνταξιοδότησης θα επηρεάσει τον ορισμό του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας.

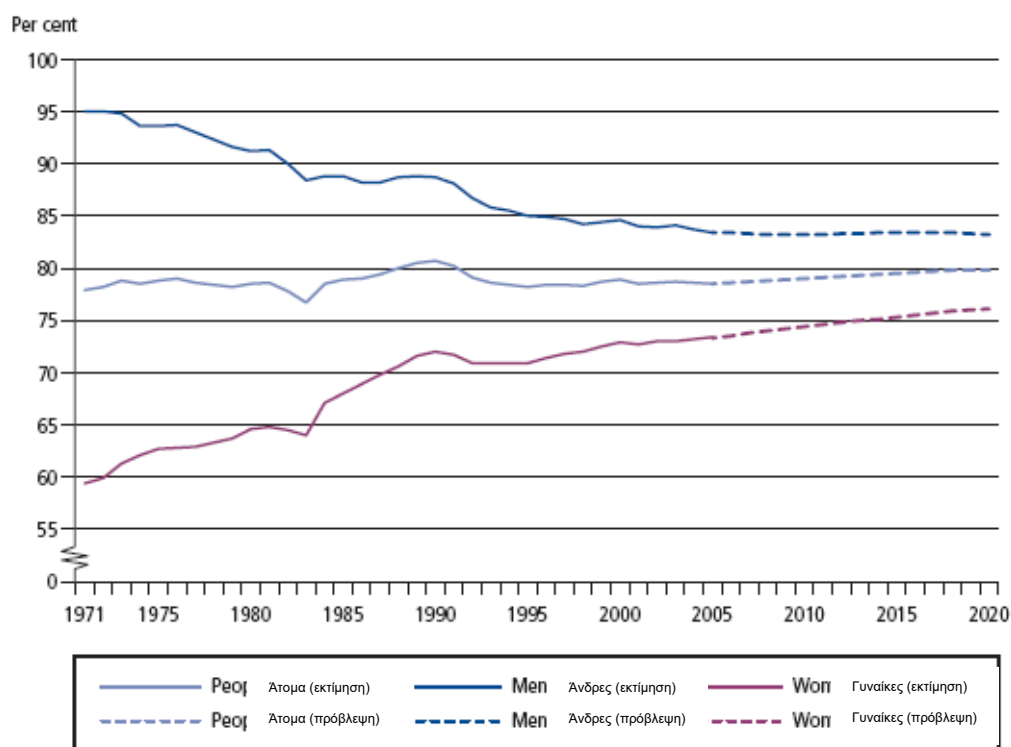
Δεδομένης αυτής της αλλαγής στον ορισμό, δεν είναι δυνατόν να γίνουν ουσιαστικές συγκρίσεις του ποσοστού δραστηριότητας των ατόμων σε ηλικία εργασίας με την πάροδο του χρόνου, έτσι ώστε οι δύο ορισμοί να πρέπει να συζητηθούν ξεχωριστά (Bachmann, et al., 2013).

Οι κινητήριες δυνάμεις πίσω από την μείωση του ποσοστού δραστηριότητας των ατόμων ηλικίας 16 ετών και άνω είναι οι δημογραφικές κινήσεις, με περισσότερα άτομα να εισέρχονται σε μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες, για τις οποίες η δραστηριότητα στην αγορά εργασίας είναι χαμηλότερη από τον μέσο όρο. Παρά το γεγονός ότι αυτές οι δημογραφικές δυνάμεις επηρεάζουν τόσο τους άνδρες όσο και τις γυναίκες, το ποσοστό δραστηριότητας των ανδρών 16 ετών και άνω μειώνεται, ενώ για τις γυναίκες αυξάνεται. Αυτό συμβαίνει για δύο λόγους: πρώτον, επειδή για τους άνδρες το δημογραφικό φαινόμενο επιδεινώνεται από την γενική πτωτική τάση της δραστηριότητας στην αγορά εργασίας. Αντίθετα, για τις γυναίκες, η δημογραφική επίδραση αντισταθμίζεται εν μέρει από την τάση για αύξηση της δραστηριότητας στην αγορά εργασίας. Ο δεύτερος λόγος είναι το αναμενόμενο αποτέλεσμα της εξίσωσης της ηλικίας συνταξιοδότησης. Με την ηλικία σύνταξης για τις γυναίκες να αυξάνεται στα 65 έως το 2020, η δραστηριότητα των γυναικών στην ηλικιακή ομάδα 60 έως 64 ετών αναμένεται να αυξηθεί σημαντικά. Σε γενικές γραμμές, η δημογραφική επίδραση για τις γυναίκες αντισταθμίζεται από την αύξηση των τάσεων δραστηριότητας στην αγορά εργασίας και την εξίσωση της ηλικίας συνταξιοδότησης (Brown, 2013).

Κοιτάζοντας τους δύο δείκτες, το ποσοστό δραστηριότητας των ατόμων σε ηλικία εργασίας και το ποσοστό συμμετοχής των ατόμων ηλικίας 16 ετών και άνω, ο δεύτερος αντανακλά περισσότερο τις κυρίαρχες δημογραφικές τάσεις, καθώς περιλαμβάνει άτομα πάνω από την ηλικία συνταξιοδότησης. Η πτωτική τάση που ακολουθείται από το ποσοστό δραστηριότητας των ατόμων ηλικίας 16 ετών και άνω σημαίνει ότι μέχρι το 2020 ένα μικρότερο ποσοστό του πληθυσμού

θα συμμετέχει στην αγορά εργασίας και ως εκ τούτου θα είναι μέρος της πραγματικής προσφοράς εργασίας (Safiullin, et al., 2012).

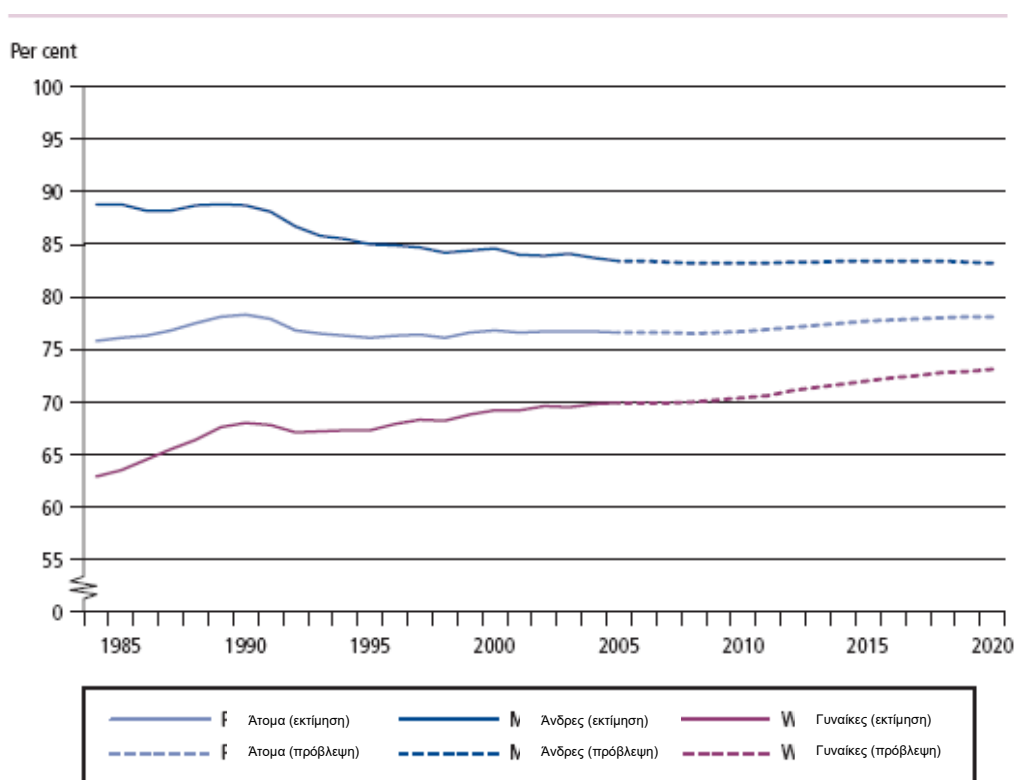
Σχήμα 3.15: Ποσοστά δραστηριότητας ατόμων σε ηλικία εργασίας (υφιστάμενος ορισμός) στο Ηνωμένο Βασίλειο (1971-2020)

Πηγή: Γραφείο Εθνικών Στατιστικών Στοιχείων (ONS)

Λαμβάνοντας υπόψη τον ισχύοντα ορισμό του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας, το ποσοστό δραστηριότητας των ατόμων σε ηλικία εργασίας προβλέπεται να φτάσει το 79,8% το 2020, σημειώνοντας αύξηση 1,3 ποσοστιαίων μονάδων από το 2005. Το ποσοστό δραστηριότητας των ανδρών σε ηλικία εργασίας προβλέπεται να μειωθεί στο 83,2% το 2020 σε σύγκριση με το 83,4% το 2005, ενώ για τις γυναίκες προβλέπεται να αυξηθεί στο 76,1% το 2020 από 73,4% του 2005

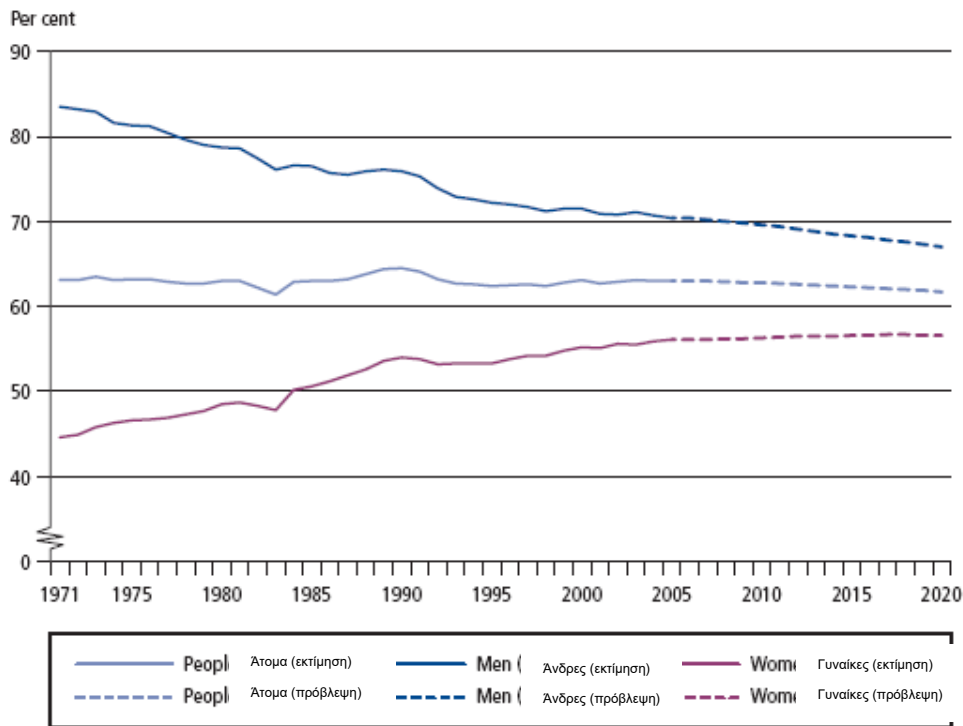
Σχήμα 3.16 Ποσοστά δραστηριότητας ατόμων σε ηλικία εργασίας (μελλοντικός ορισμός) στο Ηνωμένο Βασίλειο (1971-2020)

Πηγή: Γραφείο Εθνικών Στατιστικών Στοιχείων (ONS)

Λαμβάνοντας υπόψη τον νέο ορισμό του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας, το ποσοστό δραστηριότητας των ατόμων ηλικίας 16 έως 64 ετών προβλέπεται να φτάσει το 78,1%, μια αύξηση κατά 1,5 ποσοστιαίες μονάδες από το 2005. Το ποσοστό δραστηριότητας των ανδρών σε ηλικία εργασίας αναμένεται να μειωθεί στο 83,2% το 2020 σε σύγκριση με το 83,4% το 2005, ενώ για τις γυναίκες προβλέπεται να αυξηθεί στο 73,1% το 2020 από το 69,9% το 2005

Σχήμα 3.17: Ποσοστά δραστηριότητας ατόμων ηλικίας 16 ετών και πάνω στο Ηνωμένο Βασίλειο (1971-2020)

Πηγή: Γραφείο Εθνικών Στατιστικών Στοιχείων (ONS)

Τα ποσοστά της οικονομικής δραστηριότητας για τα άτομα ηλικίας 16 ετών και άνω αναμένεται να μειωθούν κατά 1,4 ποσοστιαίες μονάδες, από το 63,1% το 2005 στο 61,7% το 2020. Το ποσοστό δραστηριότητας των ανδρών σε αυτή την ηλικιακή ομάδα αναμένεται να μειωθεί στο 67,0% το 2020 από 70,5% το 2005, ενώ για τις γυναίκες προβλέπεται να αυξηθεί στο 56,6% το 2020 από 56,1% το 2005 .

Κεφάλαιο 4 Τα μέτρα που εφαρμόστηκαν τη περίοδο της κρίσης

Οι ευρωπαϊκές επιρροές και η εσωτερική πολιτική έχουν διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στις μεταρρυθμίσεις του κράτους πρόνοιας που έχουν γίνει στην Ελλάδα τα τελευταία είκοσι πέντε χρόνια. Μολονότι τα ιδιωτικά συμφέροντα και οι γραφειοκρατικοί μηχανισμοί αντιτίθενται στην ευρεία μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας, η επιρροή της ΕΕ υπήρξε διαδεδομένη και περιλαμβάνει πολιτικές όπως η κοινωνική βοήθεια και οι δημόσιες συντάξεις. Η Ελλάδα υπέφερε από υψηλό δημόσιο χρέος και έλλειμμα, το οποίο δεν μπόρεσε να ξεπεράσει παρά την έντονη οικονομική ανάπτυξη στα χρόνια που προηγήθηκαν της κρίσης του χρέους. Η χρηματοδότηση του προϋπολογισμού της ελληνικής κυβέρνησης και των ελλειμμάτων της δημιούργησε έντονη ανάγκη δανεισμού στις διεθνείς αγορές και η Ελλάδα εισήγαγε μνημόνιο συμφωνίας με τους μελλοντικούς δανειστές της, οδηγώντας στην υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων που επιδιώκει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

Με την οικονομία που υπέφερε από έλλειμμα άνω του 15%, η Ελλάδα στράφηκε προς τους Ευρωπαίους συμμάχους της για βοήθεια και κατάφερε να εξασφαλίσει 110 δισ. Ευρώ. Αν και η κυβέρνηση αντιμετώπισε κριτική για την απόφασή της να υιοθετήσει τα μέτρα λιτότητας, χωρίς τις συνιστώμενες οικονομικές μεταρρυθμίσεις, ιδίως τις περικοπές δαπανών και τις μεταρρυθμίσεις των προγραμμάτων κοινωνικής πρόνοιας, συμπεριλαμβανομένων των δημοσίων συντάξεων, φοβήθηκε ότι η Ελλάδα δεν είχε την ικανότητα να αποπληρώσει τα δάνεια αυτά μια παρόμοια ή χειρότερη οικονομική θέση, αδυνατεί να χρηματοδοτήσει την κυβέρνησή της. (European Commission, 2015)

Οι επιπτώσεις αυτών των μεταρρυθμίσεων στις συντάξεις, συμπεριλαμβανομένης της αύξησης του ποσοστού εισφορών των Ελλήνων συνταξιούχων και της αλλαγής της ηλικίας επιλεξιμότητας για τη συλλογή συντάξεων. Τα οικονομικά οφέλη από αυτές τις αλλαγές περιλάμβαναν την επιβράδυνση της αύξησης του ποσοστού εξάρτησης ηλικιωμένων του συνταξιοδοτικού συστήματος και τη μείωση του αριθμού των ετών συνταξιοδότησης των συνταξιούχων, μια στρατηγική που αποσκοπούσε στην επιτυχή αντιμετώπιση του συρρικνούμενου προβλήματος του εργατικού δυναμικού.

Οι Έλληνες οικονομολόγοι και οι ευρωπαίοι και διεθνείς εταίροι τους προέβλεπαν μια σύντομη περίοδο ύφεσης ως αποτέλεσμα αυτών των προσαρμογών, ακολουθούμενη από μια περίοδο σταθερής οικονομικής ανάπτυξης. Η αποτελεσματικότητα αυτών των προσαρμογών στο δημόσιο συνταξιοδοτικό σύστημα εξακολουθεί να αμφισβητείται, αν και υποστηρίζεται ότι η αδυναμία τους να επιτύχουν την προβλεπόμενη ανάπτυξη είναι αποτέλεσμα συστηματικών αδυναμιών στην ελληνική οικονομία σε αντίθεση με την αποτελεσματικότητα των μέτρων

Σε γενικές γραμμές ένα συνταξιοδοτικό ταμείο πρέπει να συσταθεί ως ξεχωριστή νομική οντότητα και μπορεί να είναι είτε ένα ενιαίο εργοδότη είτε ένα συνταξιοδοτικό ταμείο σε ολόκληρο το επάγγελμα. Ο διορισμός εξωτερικού διαχειριστή περιουσιακών στοιχείων δεν απαιτείται από το νόμο.

Οι αναλογιστικές αποτιμήσεις πρέπει να εκτελούνται τουλάχιστον μία φορά το χρόνο. Ένα ελάχιστο επίπεδο χρηματοδότησης επιβάλλεται με τη θέσπιση συγκεκριμένου περιθωρίου φερεγγυότητας. Αυτό πρέπει να υπολογίζεται χωριστά για τις συνταξιοδοτικές παροχές και τα οφέλη κινδύνου. Εάν το περιθώριο φερεγγυότητας δεν μπορεί να επιτευχθεί, το επαγγελματικό ταμείο συντάξεων πρέπει να υποβάλει τριετές σχέδιο στην Εθνική Αναλογιστική Αρχή, αναφέροντας τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για τη χρηματοδότηση του ελλείμματος. (European Commission, 2015)

Τα επαγγελματικά συνταξιοδοτικά ταμεία που εγγυώνται είτε μια συγκεκριμένη παροχή είτε μια ορισμένη απόδοση των επενδύσεων υποχρεούνται να δημιουργήσουν επαρκή αντασφάλιση για αυτούς τους κινδύνους.

Η τάση για τα συνταξιοδοτικά ταμεία είναι να προσφέρουν διαφορετικές επενδυτικές επιλογές ανάλογα με τις διάφορες προτιμήσεις κινδύνου.

Η αγορά του ομαδικού ασφαλιστικού συστήματος είναι ανεπαρκώς αναπτυγμένη, γεγονός που ευθυγραμμίζεται με τη συνολική ανάπτυξη του δεύτερου πυλώνα (European Commission, 2015)

Οι εισφορές στα ασφαλιστικά συστήματα έχουν εκπέσει από το φόρο μέχρι τα ακόλουθα όρια: οι εργοδοτικές εισφορές μέχρι € 1.000 ετησίως ανά εργαζόμενο είναι εκπεστές από τον φόρο. Επιπρόσθετα, ο εργαζόμενος δικαιούται να συνεισφέρει

φόρους έκπτωσης μέχρι ποσού € 1.000, ο οποίος μπορεί να χρησιμοποιηθεί για εισφορές σε ένα σύστημα ομαδικής ασφάλισης, για μεμονωμένες εισφορές σε ιδιωτική ασφάλιση ή για συνδυασμό των δύο. Ωστόσο, το σημερινό οικονομικό κλίμα στην Ελλάδα οδήγησε στην εξαφάνιση όλο και περισσότερων φορολογικών ελαφρύνσεων στο πλαίσιο των μέτρων λιτότητας της χώρας.

Συμπεράσματα

Ολοκληρώνοντας μπορεί να αναφερθεί ότι η κύρια μελλοντική πρόκληση συνδέεται με την επάρκεια της βασικής σύνταξης. Εάν η εντατικοποίηση της παγκοσμιοποίησης, της ψηφιοποίησης και της μετατόπισης και της κοινής οικονομίας οδηγούν σε αύξηση των χαμηλών μισθών θέσεων εργασίας, στην αυτοαπασχόληση η συνταξιοδοτική προστασία, όσο και περισσότερο οι άνθρωποι θα εξαρτώνται από το επίπεδο της βασικής σύνταξης.

Το επίπεδο των βασικών συντάξεων θα είναι καθοριστικής σημασίας για την καταπολέμηση της φτώχειας των ηλικιωμένων. Η Ολλανδία έχει επικριθεί για το αδικαιολόγητα χαμηλό επίπεδο των βασικών παροχών κοινωνικής ασφάλισης.

Όσον αφορά τις συντάξεις, σε επίπεδο συστήματος, η εγγυημένη σύνταξη εισήγαγε ένα μικρό μικρότερο ποσό στο συνταξιοδοτικό σύστημα. Λόγω της δημοσιονομικής εξυγίανσης, δεν είναι πιθανό ότι οι αυξήσεις της ελάχιστης σύνταξης θα πραγματοποιηθούν με αύξηση της εθνικής σύνταξης. Αντίθετα, οι αυξήσεις είναι πιθανότερο να πραγματοποιηθούν στη σύνταξη εγγύησης.

Ωστόσο, εκτός από τους πιθανούς οικονομικούς περιορισμούς, υπάρχουν και πολιτικοί, ιδεολογικοί και θεσμικοί περιορισμοί. Τα συμπληρώματα που ελέγχονται από το εισόδημα που προορίζονται για την ανακούφιση της φτώχειας μπορούν εν μέρει να διαβρώσουν τη σχέση εισοδήματος.

Ωστόσο, η κυβέρνηση κάθε χώρας θα πρέπει να εξετάζει το ενδεχόμενο αύξησης του επιπέδου των ελάχιστων συντάξεων για την ικανοποιητική αντιμετώπιση των σημερινών και μελλοντικών προκλήσεων της μεταβαλλόμενης αγοράς εργασίας, καθώς και των νέων προτύπων απασχόλησης, τα οποία είναι ενδεχομένως πιο επισφαλής από ότι προηγουμένως. Προκειμένου να αυξηθεί το συνολικό επίπεδο εισοδήματος των συνταξιούχων, η απασχόληση των ηλικιωμένων πρέπει να είναι ενθαρρύνονται.

Η συνταξιοδοτική μεταρρύθμιση του 2017 κατάργησε την ανάγκη για σημαντικές αλλαγές στη σύνταξη που σχετίζεται με τα εισοδήματα. Ωστόσο, η κυβέρνηση θα πρέπει να παρακολουθεί προσεκτικά τις επιπτώσεις της αυξανόμενης

ηλικίας συνταξιοδότησης και, εάν είναι απαραίτητο, να κάνει αλλαγές για να διορθώσει πιθανές προκαταλήψεις στο άμεσο μέλλον.

Η υιοθέτηση μέτρων λιτότητας και μεταρρυθμίσεων στην αγορά δημιούργησε σημαντικές προκλήσεις για την οικονομία της Ελλάδας, τις οποίες οι οικονομολόγοι χαρακτήρισαν ως «πολιτική οικονομία γενικευμένης ανασφάλειας». Ο αντίκτυπος αυτών των μεταρρυθμίσεων σε μια ήδη εύθραυστη οικογενειακή καπιταλιστική οικονομία έχει μόνο βαθύνει την κρίση του ευρωπαϊκού χρέους. Ο αντίκτυπος αυτών των μεταρρυθμίσεων σε μια ήδη εύθραυστη οικογενειακή καπιταλιστική οικονομία έχει μόνο βαθύνει την κρίση του ευρωπαϊκού χρέους. Τα ποσοστά εργασιακής δραστηριότητας σε άνδρες και γυναίκες στο Ηνωμένο Βασίλειο κινείται με ανοδικούς ρυθμούς και προβλέπεται ότι αυτό συνεχιστεί και μέχρι το 2020. Όμως κάτι τέτοιο δεν ισχύει για την Ελλάδα.

Σε γενικές γραμμές, και η Ελλάδα και το Ηνωμένο Βασίλειο έχουν κοινά σημεία όσον αφορά το συνταξιοδοτικό σύστημα. Η Ελλάδα βέβαια στηρίχθηκε οικονομικά πάνω στις ευρωπαϊκές χώρες όπως προαναφέρθηκε προκειμένου να καταφέρει να φέρει εις πέρας τις οικονομικές δυσκολίες λόγω της κρίσης. Το πιο βασικό είναι ότι πρωτεύοντας στόχος των χωρών είναι να εμβαθύνει στην υποστήριξη ανάπτυξης των συντάξεων προκειμένου αυτή η μερίδα ατόμων να μην είναι αδικημένοι και να είναι σε θέση να ζουν αξιοπρεπώς και το βιωτικό τους επίπεδο να είναι σε καλύτερη κατάσταση. Στη Μεγάλη Βρετανία συγκεκριμένες επιχειρήσεις συχνά προσφέρουν στους εργαζομένους τους τη δυνατότητα να συμμετάσχουν οικειοθελώς σε ένα συμπληρωματικό συνταξιοδοτικό σύστημα που αφορά ομαδικές ασφαλιστικές συμβάσεις. Τα πιο πολλά από αυτά τα σχέδια στηρίζονται στην προσέγγιση προσδιορισμένης συνεισφοράς. Οι εργοδότες μπορούν επίσης να συνεισφέρουν σε αυτά τα σχέδια, αλλά κάτι τέτοιο είναι προαιρετικό.

Βιβλιογραφία

- Ageing Projections Exercise 2012, Greek Pension System Fiche, National Actuarial Authority of Greece, 2012, <http://www.eaa.gr>
- Bachmann, R., Elstner, S., & Sims, E. R. (2013). Uncertainty and economic activity: Evidence from business survey data. *American Economic Journal: Macroeconomics*, 5(2), 217-249.
- Baker, S. R., Bloom, N., & Davis, S. J. (2015). *Measuring economic policy uncertainty* (No. w21633). National Bureau of Economic Research.
- Bell, D. N., & Blanchflower, D. G. (2011). Young people and the Great Recession. *Oxford Review of Economic Policy*, 27(2), 241-267.
- Black, J., Hashimzade, N., & Myles, G. (Eds.). (2012). *A dictionary of economics*. OUP Oxford.
- Bonoli, G. (2010). The political economy of active labor-market policy. *Politics & Society*, 38(4), 435-457.
- Bowen, W. G., & Finegan, T. A. (2015). *The economics of labor force participation*. Princeton University Press.
- Brown, L. (2013). The economy. *Teaching Secondary Mathematics as If the Planet Matters*, 16.
- Cahuc, P., Carcillo, S., Zylberberg, A., & McCuaig, W. (2014). *Labor economics*. MIT press.
- Cahuc, P., Carcillo, S., Zylberberg, A., & McCuaig, W. (2014). *Labor economics*. MIT press.

- Card, D., Kluve, J., & Weber, A. (2010). Active labour market policy evaluations: A meta-analysis. *The economic journal*, 120(548), F452-F477.
- Ekerdt, D. J. (2010). Frontiers of research on work and retirement. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 65(1), 69-80.
- Elsby, M. W., Hobijn, B., & Sahin, A. (2010). *The labor market in the Great Recession* (No. w15979). National Bureau of Economic Research.
- European Commission 2015 Ageing Report: Underlying Assumptions & Projection Methodologies, DG for Economic & Financial Affairs, 2014, http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2014/ee8_en.htm
- Fields, G. S. (2011). Labor market analysis for developing countries. *Labour Economics*, 18, S16-S22.
- gov.uk, (2017), State Pension, Available at: www.thepensionsservice.gov.uk/pdf/np46/np46apr05.pdf [10.7.2018]
- ILO/ISSA, 1999 Actuarial Mathematics of social security pensions, Iyer S., Geneva
- Ioannidis, Y. (2013). Hidden Unemployment in Greece. *Munich Personal RePEc Archive (MPRA) Paper*, (52120).
- Jensen, R. (2012). Do labor market opportunities affect young women's work and family decisions? Experimental evidence from India. *The Quarterly Journal of Economics*, 127(2), 753-792.
- Kluve, J. (2010). The effectiveness of European active labor market programs. *Labour economics*, 17(6), 904-918.

- Liu, S., Huang, J. L., & Wang, M. (2014). Effectiveness of job search interventions: A meta-analytic review. *Psychological bulletin*, 140(4), 1009.
- Lutz, W., & Samir, K. C. (2011). Global human capital: Integrating education and population. *Science*, 333(6042), 587-592.
- Portes, A., & Walton, J. (2013). *Labor, class, and the international system*. Elsevier.
- Safiullin, M. R., El'shin, L. A., & Shakirova, A. I. (2012). Evaluation of business and economic activity as a short-term forecasting tool. *Herald of the Russian Academy of Sciences*, 82(4), 290-294.
- Wilkinson, F. (Ed.). (2013). *The dynamics of labour market segmentation*. Elsevier.
- You, D., Hug, L., Ejdemo, S., Idele, P., Hogan, D., Mathers, C., ... & Alkema, L. (2015). Global, regional, and national levels and trends in under-5 mortality between 1990 and 2015, with scenario-based projections to 2030: a systematic analysis by the UN Inter-agency Group for Child Mortality Estimation. *The Lancet*, 386(10010), 2275-2286.